

ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΚΑΙΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ
ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Επικαιροποιημένο Master Plan Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Αθήνα, 11/12/2020

Ενότητα	Περιγραφή	Σελίδα
1	Εισαγωγή	2
2	Επισκόπηση της διαδικασίας κατάρτισης & των προκαταρκτικών δράσεων ΣΔΑΜ	5
2.1	Διακυβέρνηση ΣΔΑΜ	6
2.2	Πολιτικές, μέτρα και δράσεις	7
2.3	Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2020-2023	11
2.4	Τηλεθέρμανση	13
2.5	Σχεδιασμός και εφαρμογή κινήτρων	14
2.6	Χωρικός σχεδιασμός	15
2.7	Πρόοδος έργου και βασικές δραστηριότητες	16
2.8	Συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς	16
3	Το όραμα για την επόμενη μέρα	18
3.1	Βασικές αρχές, πυλώνες και εξειδίκευση του οράματος	18
3.2	Εξεταζόμενες επενδύσεις και ωφέλεια για τις τοπικές κοινωνίες	20
3.2.1	Δυτική Μακεδονία	20
3.2.2	Μεγαλόπολη	23
3.3	Δημόσιες επενδύσεις σε Δυτική Μακεδονία και Μεγαλόπολη	22
3.4	Θέσεις εργασίας	22
3.5	Βασικά προαπαιτούμενα	25
4	Κίνητρα και σχέδιο χρηματοδότησης	26
4.1	Χαρτογράφηση κινήτρων	26
4.2	Προτεινόμενα κίνητρα	26
4.3	Σχέδιο χρηματοδότησης	28
5	Χωρικός σχεδιασμός	30
6	Επανακατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού	32
6.1	Εκτιμώμενες ανάγκες επανακατάρτισης	33
6.2	Φορείς επανακατάρτισης (ενδεικτικά)	35
7	Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΣΔΑΜ	37
7.1	Κανονιστικό πλαίσιο προγραμματικής περιόδου 2021-2027	37
7.2	Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης	39
7.3	Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης	40
7.4	Χρηματοδότηση Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027	41
7.5	Εταιρική Σχέση	43
7.6	Χρονοδιάγραμμα	44
8	Επίλογος	44

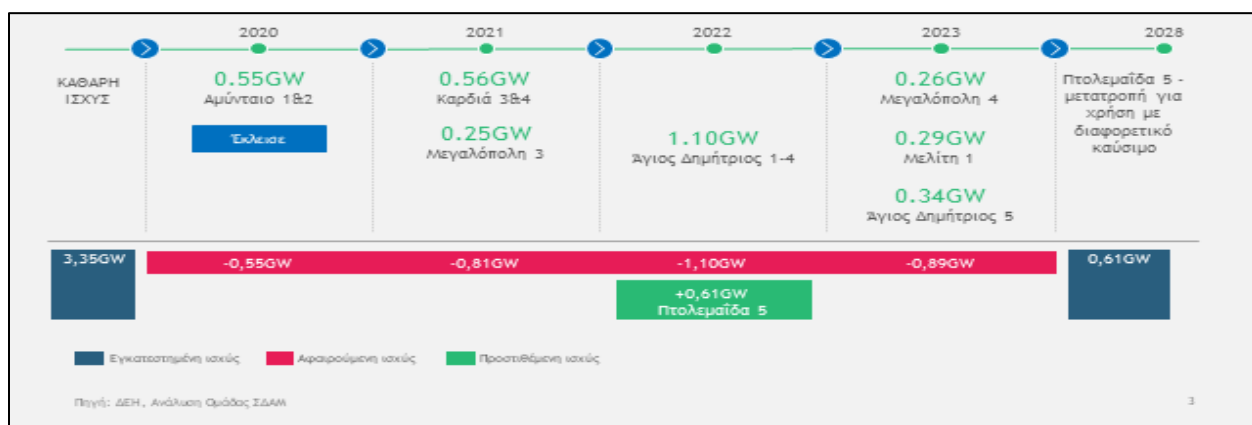
1 Εισαγωγή

Η [Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία](#) (COM (2019) 640/11.12.2019) είναι η νέα αναπτυξιακή στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αποσκοπεί στον μετασχηματισμό της σε μια δίκαιη και ευημερούσα κοινωνία που διαθέτει μια οικονομία σύγχρονη, ανταγωνιστική και αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων, στην οποία ως το 2050 έχουν μηδενιστεί οι καθαρές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, στην οποία προστατεύονται το περιβάλλον και η υγεία των πολιτών, η δε οικονομική ανάπτυξη έχει αποσυνδεθεί από τη χρήση των πόρων. Επενδυτικός πυλώνας της Συμφωνίας αυτής είναι το [Σχέδιο Βιώσιμη Ευρώπη](#) (COM(2020) 21/14.1.2020) μέσω του οποίου ο αυτοτελής Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης θα παρέχει στοχευμένη στήριξη σε περιοχές που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από ορυκτά καύσιμα¹ ή από βιομηχανίες έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, με στόχο την άμβλυνση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της μετάβασης τους στην κλιματική ουδετερότητα.

Στην [Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα](#) (ΕΣΕΚ) (ΦΕΚ Β' 4893 /31.12.2019) προβλέπονται οι βασικές κατευθύνσεις για την επίτευξη των ενεργειακών και κλιματικών στόχων της Ελλάδας:

- Μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου μέχρι το 2030 κατά τουλάχιστον 42% σε σύγκριση με το επίπεδο των εκπομπών το 1990 (και 56% έναντι του 2005).
- Αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ τουλάχιστον σε 35% της τελικής κατανάλωσης ενέργειας μέχρι το 2030 και μερίδιο των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή 61%-64% έως το 2030.
- Βελτίωση της Ενεργειακής Αποδοτικότητας κατά τουλάχιστον 38% μέχρι το 2030 σε σχέση με προβλέψεις του 2007.
- Μηδενικό μερίδιο του λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή έως το 2028.

Με βάση τις προβλέψεις του ΕΣΕΚ, το ακόλουθο διάγραμμα αποτυπώνει τον στόχο της πλήρους απολιγνιτοποίησης της χώρας, έως το 2028, με την πλειονότητα των λιγνιτικών μονάδων της ΔΕΗ Α.Ε. να αποσύρεται έως το 2023.

Περαιτέρω, ο στόχος της πλήρους απολιγνιτοποίησης εξυπηρετεί τις ακόλουθες προτεραιότητες:

¹ Ιδίως άνθρακα, λιγνίτη, τύρφη και πετρελαιούχο σχιστόλιθο.

- Προστασία του περιβάλλοντος:

Τα επίπεδα βασικών ρύπων των λιγνιτικών μονάδων στην Ελλάδα υπερβαίνουν σημαντικά τα όρια που θέτει η Ε.Ε., γεγονός που επιβαρύνει την ατμόσφαιρα και συνεπάγεται άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις για το περιβάλλον και την κοινωνία.

- Προώθηση ανταγωνιστικών μεθόδων ηλεκτρικής παραγωγής:

Το μέσο μεταβλητό κόστος παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη κυμαίνεται στα ~€80/MWh (Σεπτέμβριος 2020), όταν η Οριακή Τιμή Συστήματος (ΟΤΣ) ανήλθε στα ~€45/MWh (μέσος όρος 2020).

- Διαφοροποίηση του παραγωγικού μοντέλου των λιγνιτικών περιοχών:

Η προώθηση του στόχου της απολιγνιτοποίησης μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για την επανεκκίνηση των τοπικών οικονομιών με βάση επιμέρους οικοσυστήματα παραγωγικών κλάδων της οικονομίας με ισχυρή δυναμική, όπως η καθαρή ενέργεια, η βιομηχανία, η βιοτεχνία και το εμπόριο, η έξυπνη αγροτική παραγωγή, ο βιώσιμος τουρισμός και η τεχνολογία και η εκπαίδευση.

Η νέα αυτή εθνική ενεργειακή και κλιματική πολιτική πρέπει να αξιολογείται λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας των λιγνιτικών μονάδων παραγωγής, σε ένα, από καιρό, διαμορφωμένο περιβάλλον στο οποίο η τιμολόγηση του άνθρακα, η προώθηση των ΑΠΕ και της Ενεργειακής Αποδοτικότητας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ε.Ε. σηματοδότησε την στροφή στην «πράσινη» ενέργεια προ 24 ετών, με την Ανακοίνωση της Πράσινης Βίβλου «Ενέργεια για το μέλλον: ΑΠΕ» και με τη θέσπιση της πρώτης δέσμης Οδηγιών για τη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής αγοράς, ικανής να αντιμετωπίζει την κλιματική αλλαγή, μέσα από την ανάπτυξη των ΑΠΕ και την δημιουργία ενός [μηχανισμού](#) εμπορίας των δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου.

Η στροφή αυτή, όπως αναμενόταν, επηρέασε καταλυτικά τη λιγνιτική δραστηριότητα στην Ελλάδα.

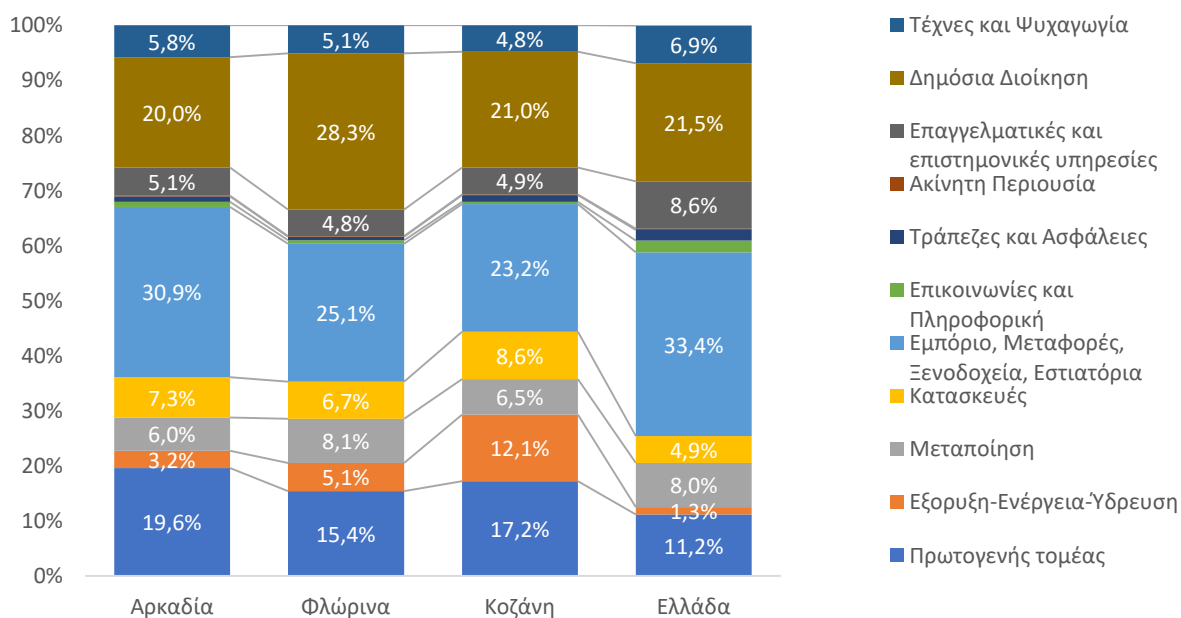
Συγκεκριμένα, ενώ στις αρχές της δεκαετίας του '90 οι λιγνιτικές μονάδες λειτουργούσαν ως μονάδες βάσης με συντελεστή εκμετάλλευσης άνω του 90%, με την είσοδο μονάδων φυσικού αερίου στην ηλεκτροπαραγωγή, από το 2000 και μετά, η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας άρχισε να λειτουργεί με κριτήρια ένταξης των λιγνιτικών μονάδων στο μεταβλητό τους κόστος. Ακολούθως, το 2013, η κατάργηση των δωρεάν δικαιωμάτων εκπομπής κατέστησε την εξόρυξη λιγνίτη και την εξ αυτού παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας έντονα ζημιόγONO, καθώς οι τιμές χονδρεμπορικής, κατά μέσο όρο, δεν κάλυπταν το πάγιο κόστος λειτουργίας των μονάδων, ενώ η αύξηση των τιμών των δικαιωμάτων αυτών, το 2018, από 5 €/tn στα 30€/tn, εκτίναξε το κόστος παραγωγής στα 90€/MWh από 50€/MWh. Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με τη μείωση των τιμών φυσικού αερίου και της ζήτησης ενέργειας λόγω της οικονομικής κρίσης, συρρίκνωσε την λιγνιτική παραγωγή, με πρώτες συνέπειες τη σώρευση ανεργίας αλλά και την αδυναμία αδιάλειπτης τροφοδοσίας των τηλεθερμάνσεων.

Σύμφωνα με τα ακόλουθα στοιχεία της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού Α.Ε., την περίοδο 2011-2019 οι δαπάνες που σχετίζονται με τη λιγνιτική δραστηριότητα στα λιγνιτικά κέντρα της Δυτικής Μακεδονίας και της Μεγαλόπολης έχουν μειωθεί κατά περίπου 10% ετησίως.

Έτος	Λιγνιτική Παραγωγή (GWh)	Λιγνίτης Ορυχείων (εκ. τόνοι)	Κόστος CO ₂ Μονάδων (Μ €)	Τιμή CO ₂ (€/τν)	Λειτουργικές Δαπάνες Ορυχείων (Μ €)	Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων Λιγν. Μονάδων (Μ €)
2010	27,400	53,6	5,2	14,5	681,6	66,6
2011	27,570	56,8	9,2	13,2	651,5	271,3
2012	27,600	61,7	52,6	7,5	582,3	267,5
2013	23,228	52,6	165,5	4,5	595,3	-194,0
2014	22,707	48,0	189,5	6,0	531,7	-57,0
2015	19,417	43,8	215,3	7,7	519,9	-362,0
2016	14,900	31,4	145,3	5,3	439,3	-413,6
2017	16,386	35,4	146,1	5,8	422,8	-371,5
2018	14,906	34,6	240,4	16,0	375,4	-388,7
2019	10,417	25,6	283,6	24,8	218,5	-495,8

Η μείωση της παραγωγής από 27.400 GWh το 2011 σε 10.417 GWh το 2019, ήτοι κατά 62%, και των λειτουργικών δαπανών της ΔΕΗ Α.Ε. κατά 68%, ήταν αναμενόμενο να επηρεάσει το σύνολο του εξαρτημένου από τον λιγνίτη οικονομικού κύκλου, ιδίως τα τελευταία έτη κατά τα οποία καταγράφηκαν και οι μεγαλύτερες ετήσιες μειώσεις, με ακραία την περίπτωση του 2019 όταν το ποσοστό της μείωσης εκτινάχθηκε στο 41,8%. Η εξέλιξη αυτή αποτυπώθηκε στα καθαρά κέρδη προ φόρων των μονάδων κατά την περίοδο 2015-2019, με το μέσο όρο ζημιών να αγγίζει τα 400 εκ. ευρώ, αλλά και στην απασχόληση στις τρεις Περιφερειακές Ενότητες στις οποίες βρίσκονται τα λιγνιτικά κέντρα της χώρας.

Όπως δείχνει η ακόλουθη κατανομή απασχόλησης για το 2017, συγκριτικά με το σύνολο της χώρας, το υψηλότερο ποσοστό εργαζόμενων σε Κοζάνη, Φλώρινα και Αρκαδία απασχολείται στον Πρωτογενή τομέα, στην Εξόρυξη, Ενέργεια και Ύδρευση και στις Κατασκευές.

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE

Ειδικότερα, η απασχόληση στον τομέα «Εξόρυξης – Ενέργειας – Ύδρευσης» στον οποίο εντάσσονται οι δραστηριότητες εξόρυξης λιγνίτη και παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, διαμορφώθηκε σε 7.280 θέσεις εργασίας το 2017, σημειώνοντας σημαντική υποχώρηση, κατά 20,6% συγκριτικά με το 2008 (9.170

θέσεις εργασίας). Σχεδόν τα ¾ των απασχολούμενων στην Εξόρυξη-Ενέργεια συγκεντρώνονται στην Κοζάνη (5.443 θέσεις εργασίας), ενώ στις Περιφερειακές Ενότητες Αρκαδίας και Φλώρινας είναι αρκετά λιγότεροι (1.000 και 840 θέσεις εργασίας, αντιστοίχως). Περαιτέρω, η υψηλή παραγωγικότητα εργασίας στις Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης, Φλώρινας και Αρκαδίας, οφείλεται αποκλειστικά στον κλάδο «Εξόρυξη - Ενέργεια», στους δε υπόλοιπους κλάδους εμφανίζεται σημαντική υστέρηση παραγωγικότητας εργασίας έναντι του μέσου όρου της χώρας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) ανά κλάδο, η πολύχρονη και μονόπλευρη εστίαση στη λιγνιτική δραστηριότητα είχε ως αποτέλεσμα την εξασθένηση ή / και την εγκατάλειψη των λοιπών παραγωγικών κλάδων στις τοπικές οικονομίες, χωρίς αυτό να αποτελεί ταυτόχρονα και ένα μήνυμα αφύπνισης σχετικά με την αναγκαιότητα προετοιμασίας ενός στρατηγικού σχεδίου για την αναδιάρθρωση του παραγωγικού προτύπου που να «απεγκλωβίζει» τις λιγνιτικές περιοχές από μια φθίνουσα, με ταχείς ρυθμούς, οικονομική δραστηριότητα.

Σύνολο ΑΠΑ κλάδων	Π.Ε. Κοζάνης		Π.Ε. Φλώρινας	
	(Μ €)	%	(Μ €)	%
Ενέργεια & εξόρυξη	1.021	51.5%	310	39.9%
Επαγγελματικές υπηρεσίες	221	11.1%	78	10.0%
Δημόσιος Τομέας	322	16.2%	139	17.9%
Εμπόριο, Εστίαση & Μεταφορές	195	9.8%	68	8.8%
Αγροτική Παραγωγή	146	7.4%	88	11.3%
Τέχνες και Ψυχαγωγία	65	3.3%	29	3.7%
Κατασκευές	14	0.7%	65	8.4%
Σύνολο	1.984	100%	777	100%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

2 Επισκόπηση της διαδικασίας κατάρτισης & των προκαταρκτικών δράσεων ΣΔΑΜ

Στο παραπάνω πλαίσιο και με στόχο τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών της Δυτικής Μακεδονίας και της Μεγαλόπολης, η Κυβέρνηση έθεσε τρεις πολιτικές προτεραιότητες (άξονες):

- την προάσπιση της απασχόλησης, εξασφαλίζοντας θέσεις εργασίας και δημιουργώντας νέες,
- την αντιστάθμιση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της απολιγνιτοποίησης, διατηρώντας και ενισχύοντας τον κοινωνικό ιστό, και
- τη διασφάλιση της ενεργειακής αυτάρκειας των περιοχών μετάβασης και της χώρας ευρύτερα, αναπτύσσοντας παράλληλα την τοπική οικονομία.

Με πυξίδα τους άξονες αυτούς, αποφασίστηκε η κατάρτιση ενός Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΣΔΑΜ), ως οδικού χάρτη για την αναδιάρθρωση του παραγωγικού προτύπου των περιοχών μετάβασης και την κάλυψη των ελλειμμάτων του μέσα από την δημιουργία αξιών σε διαφορετικούς κλάδους και τομείς, αξιοποιώντας τα πολυποίκιλα συγκριτικά πλεονεκτήματα με τα οποία οι περιοχές αυτές είναι προικισμένες και όλες τις διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης. Η υλοποίηση του ΣΔΑΜ πρέπει να αναδείξει την Ελλάδα πρωτοπόρο στην Ευρώπη και διεθνές παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής.

Τονίζεται ότι η κατάρτιση του ΣΔΑΜ δεν απορρέει από το υπό διαμόρφωση θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. για την προγραμματική περίοδο 2021-2027 και πλην της Πράξης Υπουργικού Συμβουλίου που προσδιορίζει το περιεχόμενο, τους μηχανισμούς και τις διαδικασίες κατάρτισής του, δεν προβλέπεται από άλλον νομοθετικό κανόνα εθνικού δικαίου. Δεδομένου ότι κύρια πηγή χρηματοδότησης της Δίκαιης Μετάβασης είναι η Ε.Ε., καθίσταται σαφές ότι το ΣΔΑΜ έχει δυναμικό χαρακτήρα και για τον λόγο αυτόν θα πρέπει να επικαιροποιείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ακολουθώντας την πρόοδο του σχεδιασμού του ΕΣΠΑ 2021-2027 και του νέου Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027.

2.1 Διακυβέρνηση ΣΔΑΜ

Η Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου υπ' αρ. 52/23.12.2019 (Α' 213/24.12.2019) η οποία εκδόθηκε λίγες μόλις ημέρες μετά την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, προσδιόρισε τη σύσταση, τη συγκρότηση και τη λειτουργία Κυβερνητικής Επιτροπής για τη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας και του Δήμου Μεγαλόπολης καθώς και το περιεχόμενο του ΣΔΑΜ ως «ενός πλέγματος μέτρων και προβλέψεων, όπως επενδυτικά και φορολογικά κίνητρα, υποδομές, νέες τεχνολογίες, αξιοποίηση τοπικών φυσικών πόρων, εκπαίδευση και κατάρτιση, στήριξη της αγροτικής παραγωγής και του τουρισμού, με στόχο την αναγέννηση της τοπικής οικονομίας, την εξασφάλιση των θέσεων εργασίας και τη δημιουργία νέων μέσα από την ανάπτυξη του πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής, αξιοποιώντας το υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό, μετά από εξέταση των προτάσεων που θα υποβληθούν από τη ΔΕΗ Α.Ε. στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής της Ευθύνης και της επιχειρηματικής της δράσης, καθώς και από τους εμπλεκόμενους ΟΤΑ».

Στο πλαίσιο αυτό, η Κυβερνητική Επιτροπή έχουσα ως βασική αρμοδιότητα την έγκριση και την παρακολούθηση της υλοποίησης του ΣΔΑΜ απαρτίζεται από:

1. Τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ως Πρόεδρο
2. Τον Υπουργό Οικονομικών
3. Τον Υπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων
4. Τον Υπουργό Εσωτερικών
5. Τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
6. Τον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων, αρμόδιο για τις δημόσιες επενδύσεις και το ΕΣΠΑ

Μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί έξι συνεδριάσεις της Κυβερνητικής Επιτροπής.

Ο συντονισμός των δραστηριοτήτων που απαιτούνται για την κατάρτιση και υλοποίηση του ΣΔΑΜ, ανατέθηκε στην Συντονιστική Επιτροπή (Steering Committee). Με απόφαση της Κυβερνητικής Επιτροπής, Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής ορίστηκε ο κ. Κωστής Μουσουρούλης, ο οποίος πλαισιώνεται από:

1. Το Γενικό Γραμματέα Οικονομικής Πολιτικής
2. Το Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ
3. Τη Γενική Γραμματέα Ενέργειας και Ορυκτών Πρώτων Υλών
4. Τον Περιφερειάρχη Δυτικής Μακεδονίας
5. Τον Περιφερειάρχη Πελοποννήσου

6. Το Διοικητή του ΟΑΕΔ
7. Το Διευθύνοντα Σύμβουλο της ΔΕΗ

Η Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ ανέλαβε επίσημα τα καθήκοντά της τον Μάρτιο του 2020 και έκτοτε συνεδρίασε δέκα φορές.

Την υποστήριξη της Συντονιστικής Επιτροπής αναφορικά με την κατάρτιση του ΣΔΑΜ, ανέλαβε κατόπιν ανοιχτού **διαγωνισμού** που διενεργήθηκε στις 26.03.2020 από την Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών & Περιουσίας Α.Ε. (ΕΕΣΥΠ), η κοινοπραξία των διεθνών συμβουλευτικών εταιριών Boston Consulting Group (BCG) και Grant Thornton (GT) με τη συμμετοχή καθηγητών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ).

Η Συντονιστική Επιτροπή υποστηρίζεται επίσης από μια Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ, η οποία συστάθηκε σε εφαρμογή του άρθρου 104 παρ. 5 του **ν. 4685/2020** (ΦΕΚ Α'92/7.5.2020) και στελεχώθηκε κατόπιν Εσωτερικής Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος που ανακοίνωσε η ΜΟΔ Α.Ε. στις 9.4.2020.

Αναφορικά με επενδυτικές προτάσεις και τα αναπτυξιακά σχέδια που προωθούνται στις υπό μετάβαση Περιφέρειες / περιοχές από ιδιωτικούς φορείς, στις 21.5.2020 συστάθηκε Τεχνική Επιτροπή ΣΔΑΜ (ΤΕΣΔΑΜ) με συμβουλευτικό, τεχνικό και υποστηρικτικό ρόλο προς την Συντονιστική Επιτροπή. Η Τεχνική Επιτροπή, με βάση **δημοσιευμένα** κριτήρια και μεθοδολογία, προβαίνει στην προκαταρκτική αξιολόγηση (pre-screening) των προτάσεων αυτών, μετά από ανάλυση των επιπτώσεών τους στην οικονομία, την απασχόληση, την ενέργεια και το περιβάλλον.

Την παρούσα περίοδο αναμένεται η διεύρυνση της σύνθεσης της Κυβερνητικής και της Συντονιστικής Επιτροπής και στο νησιωτικό χώρο, εν όψει του σχεδίου Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) 2021-2027 στο οποίο προβλέπεται ένα διακριτό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, μέσω του οποίου θα υλοποιηθούν οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν από την Ε.Ε. σύμφωνα με τους κανόνες και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο υπό διαμόρφωση κανονιστικό πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου (βλ. ενότητα 7).

2.2 Πολιτικές, μέτρα και δράσεις

Ήδη από τον Φεβρουάριο του 2020, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας παρουσίασε ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο δώδεκα (12) σημείων για την ομαλή και δίκαιη μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή για τη Δυτική Μακεδονία και τη Μεγαλόπολη, τα οποία συνοψίζονται ακολούθως:

1. Ταχεία ωρίμανση και εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πάρκων ~2GW στη Δυτική Μακεδονία (π.χ. σύμπραξη μεταξύ ΔΕΗ Α.Ε. και RWE).
2. Συμφωνία της ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε. με τη γερμανική εταιρία Juwi για την άμεση κατασκευή φωτοβολταϊκού πάρκου ισχύος 204MW στην Κοζάνη.
3. Σχεδιασμός πλήρως αυτοχρηματοδοτούμενης εθελούσιας εξόδου/συνταξιοδότησης για το τακτικό προσωπικό της ΔΕΗ στις λιγνιτικές περιοχές.
4. Άμεση έναρξη εργασιών αποκατάστασης των ορυχείων της ΔΕΗ Α.Ε..

5. Εξασφάλιση της εναλλακτικής θέρμανσης (τηλεθέρμανση) στις λιγνιτικές περιοχές μετά την απόσυρση των λιγνιτικών μονάδων.
6. Χωρικός σχεδιασμός για την αναπτυξιακή προοπτική των λιγνιτικών περιοχών με διαδικασίες επίσπευσης.
7. Διατήρηση του εκπαιδευτικού τιμολογίου της ΔΕΗ για τις λιγνιτικές περιοχές.
8. Απόδοση λιγνιτικού πόρου ύψους εκατόν τριάντα εκατομμυρίων (130.000.000) ευρώ.
9. Χρηματοδότηση των λιγνιτικών περιοχών με πόρους ύψους εξήντα εκατομμυρίων (60.000.000) ευρώ από τους πλειστηριασμούς δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (Πράσινο Ταμείο).
10. Στήριξη των σχεδίων των τοπικών Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ).
11. Ανάδειξη του αναπτυξιακού ρόλου του Πανεπιστημίου Δ. Μακεδονίας
12. Αίτημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να κηρύξει τις λιγνιτικές περιοχές ως ειδικές φορολογικές ζώνες με ειδικά φορολογικά κίνητρα στο πλαίσιο της Δίκαιης Μετάβασης.

Στο πλαίσιο αυτό, η Συντονιστική Επιτροπή ενεργοποίησε όλες τις απαραίτητες διαδικασίες για την κατάρτιση του ΣΔΑΜ, προωθώντας ταυτόχρονα απτές λύσεις σε κρίσιμους τομείς όπως η τηλεθέρμανση, ο χωρικός σχεδιασμός και η επεξεργασία ενός ειδικού πλαισίου κινήτρων για την προσέλκυση επενδύσεων στις περιοχές μετάβασης.

Ακολούθως παρατίθενται οι δράσεις προετοιμασίας για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση (ενδεικτικά):

- Πραγματοποιήθηκε -για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια- μια αξιόπιστη καταγραφή και ανάλυση όλων των δεδομένων με τα πλέον έγκυρα και επίκαιρα στοιχεία.

Συγκεκριμένα, ολοκληρώθηκαν από το [Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών](#) και από το [Ινστιτούτο Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης](#) και αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα της Συντονιστικής Επιτροπής, επιστημονικές προμελέτες και αναλύσεις αναφορικά με την οικονομική δραστηριότητα, τις κοινωνικές συνθήκες και τα ενεργειακά χαρακτηριστικά των ελληνικών περιοχών μετάβασης (συμπεριλαμβανομένων και των νήσων), τις επιπτώσεις της απεξάρτησής τους από τον άνθρακα, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, τις αναπτυξιακές ανάγκες και προοπτικές τους, καθώς και τις αναγκαίες αντισταθμιστικές δράσεις.

Ειδικότερα, στις μελέτες αυτές:

- α) περιγράφεται συνοπτικά η διαδικασία και το χρονοδιάγραμμα μετάβασης σε εθνικό επίπεδο,
- β) περιγράφονται εκτενώς τα κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των περιοχών μετάβασης και αναφέρονται τα στοιχεία των θέσεων εργασίας που επηρεάζονται,
- γ) γίνεται εκτενής αναφορά στα αποθέματα λιγνίτη, στη διαδικασία εξόρυξης, στη λειτουργία των λιγνιτικών σταθμών και τεκμηριώνεται τόσο ο χαμηλός βαθμός απόδοσης των παλαιών

μονάδων, με επίπτωση στο τελικό κόστος, όσο και η μεγάλη κατανάλωση νερού, με συνέπειες στο κόστος και στη μη επαναφορά του στην αρχική λεκάνη απορροής για περαιτέρω επεξεργασία,

- δ) περιγράφονται συνοπτικά τα επόμενα βήματα για την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών θέρμανσης,
- ε) παρατίθενται στοιχεία για τις περιβαλλοντικές δράσεις αποκατάστασης στα λιγνιτικά κέντρα της ΔΕΗ Α.Ε., για τις ενεργειακές υποδομές, τις ηλεκτρικές διασυνδέσεις και τους αγωγούς/δίκτυα φυσικού αερίου,
- ζ) γίνεται αναφορά στις υφιστάμενες υποδομές ΑΠΕ και στις υπό αδειοδότηση ΑΠΕ, ενώ επιχειρείται και μία πρώτη καταγραφή των υπό ανάπτυξη ενεργειακών έργων και δράσεων καθώς και των νέων επιχειρηματικών δυνατοτήτων και, τέλος,
- η) παρουσιάζονται στοιχεία από τη διεθνή εμπειρία.

Παράλληλα, κατόπιν συστηματικής συνεργασίας με τη διεπιστημονική ερευνητική ομάδα της Παγκόσμιας Τράπεζας, ολοκληρώθηκε [μελέτη](#) που χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τίτλο «A road map for a managed transition of coal-dependent regions» μέσω του έργου «A Just Transition for All: Preparing for a managed transition of coal-dependent regions in Western Macedonia, Greece».

Με την άδεια της αρμόδιας υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα της Συντονιστικής Επιτροπής τόσο η οριστική μελέτη, όσο και τα παραρτήματα αυτής: [Stakeholder Engagement Plan, Repurposing Land and Assets, Regional Economic Transition Strategy, Proposed Governance Arrangements, LURA Amytaio, Legal Analysis on Special Spatial Plan, Labor Market Diagnostic, Green Region Pathway, Governance Structure, Environmental Report, Focus Groups of subcontractors and PPC staff in the mining and power sectors](#).

- Ολοκληρώθηκαν τεχνικές αναλύσεις και κείμενα παρέμβασης με σκοπό την υποστήριξη των αρμόδιων ελληνικών αρχών κατά τη διαπραγμάτευση στα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου για την προγραμματική περίοδο 2021-2027.
- Τεκμηριώθηκε από ουσιαστική, τεχνική και επιχειρησιακή άποψη και [αποφασίστηκε](#) από την Κυβερνητική Επιτροπή η κατάρτιση ενός διακριτού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης για την προγραμματική περίοδο 2021-2027.
- Προετοιμάζεται η σύσταση «Παρατηρητηρίου Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης» το οποίο θα έχει ως πεδίο εφαρμογής το σύνολο των εδαφών δίκαιης μετάβασης και θα παρέχει, αξιοποιώντας κατάλληλες στατιστικές μεθόδους, συστηματική και έγκυρη πληροφόρηση και ανάλυση για το είδος και την έκταση των προκαλούμενων μεταβολών στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό των εδαφών αυτών.

Η πληροφόρηση θα αποτελεί τη βάση για την τακτική ενημέρωση κάθε ενδιαφερόμενου μέρους, για τη διαμόρφωση πολιτικής και για τη λήψη μέτρων παρέμβασης. Επιπλέον, η σύσταση του Παρατηρητηρίου είναι αναγκαία δεδομένου ότι η αξιολόγηση της επίδρασης των χρηματοδοτήσεων της Ε.Ε. θα πρέπει, σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της περιόδου 2021-2027 να βασίζεται σε

συγκεκριμένους κοινούς δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων (περιγράφονται στην Πρόταση Κανονισμού για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης).

- Με σκοπό την ταχεία και αποτελεσματική υλοποίηση των έργων στις περιοχές μετάβασης, μετά από σχετική απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Εγνατία Οδός Α.Ε., δημιουργείται νέος εξειδικευμένος φορέας με την αντιπροσωπευτική επωνυμία «Μετάβαση Α.Ε.». Ο νέος φορέας, διοικητικά αυτοτελής και οικονομικά αυτόνομος, θα αποτελέσει τον κύριο Δικαιούχο Πράξεων που θα ενταχθούν στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης, κατά την έννοια του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου έργων ΕΣΠΑ, ιδίως στους τομείς των υποδομών μεταφορών, ενέργειας και περιβάλλοντος, προσδίδοντας την απαραίτητη δυναμική στη Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση. Ειδικότερα, η νέα Εταιρεία θα μεριμνά επί τόπου για το σύνολο των απαιτούμενων ενεργειών, από την εξασφάλιση της χρηματοδότησης και την ωρίμανση, έως την ολοκλήρωση των έργων που θα αναλαμβάνει, ενώ, μέσω προγραμματικών συμβάσεων, θα δύναται να υποστηρίξει τους τοπικούς φορείς στην υλοποίηση των έργων αρμοδιότητάς τους.
- Υιοθετήθηκε από την Κυβερνητική Επιτροπή και ήδη εφαρμόζεται η «Ρήτρα Δίκαιης Μετάβασης» για τις λιγνιτικές περιοχές. Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι η ενσωμάτωση της λογικής της δίκαιης μετάβασης στον σχεδιασμό καθώς και στο νομοθετικό έργο της Κυβέρνησης, μέσω ρυθμίσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη στις περιοχές αυτές. Η εφαρμογή της ρήτρας δίκαιης μετάβασης αποτελεί βασικό μοχλό για την δημιουργία θέσεων εργασίας στις λιγνιτικές περιοχές στο βραχυπρόθεσμο διάστημα και, εν γένει, για την εξασφάλιση μιας δίκαιης μετάβασης.

Η ρήτρα δίκαιης μετάβασης έχει ήδη ενσωματωθεί σε νομοθετικές και άλλες πρωτοβουλίες που αφορούν το νέο πρόγραμμα «Εξοικονομώ-Αυτονομώ», τον νόμο για την ηλεκτροκίνηση και την επιτάχυνση έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στις λιγνιτικές περιοχές. Ειδικότερα:

- Πρόγραμμα «Εξοικονομώ-Αυτονομώ»: στις 3.8.2020 παρουσιάστηκε το νέο πρόγραμμα «Εξοικονομώ-Αυτονομώ» το οποίο στοχεύει στην ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος της χώρας, προβλέποντας προσαύξηση του βασικού ποσοστού επιχορήγησης κατά 10% στις λιγνιτικές περιοχές. Το πρόγραμμα είναι πλήρως εναρμονισμένο με τους στόχους του ΕΣΕΚ για αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στην ενίσχυση της απασχόλησης του τοπικού τεχνικού και εργολαβικού προσωπικού.
- [Νόμος για την ηλεκτροκίνηση](#): Στις 23.7.2020 δημοσιεύθηκε ο ν. 4710/2020 (ΦΕΚ Α'142 / 23.7.2020), προβλέποντας κίνητρα για την ανάπτυξη της ηλεκτροκίνησης με ενισχυμένους συντελεστές στις λιγνιτικές περιοχές, θέτοντας τα θεμέλια για σχετικές επενδύσεις τοπικά.
- Επιτάχυνση έργων ΑΠΕ: με [Απόφαση](#) του Υφυπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΦΕΚ Β' 940/29.3.2020)) προβλέπεται ειδικός κατάλογος προτεραιότητας στην αξιολόγηση και χορήγηση προσφορών σύνδεσης για έργα ΑΠΕ στις λιγνιτικές περιοχές. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η από την 1.9.2020 έναρξη λειτουργίας γραφείου ΑΠΕ του Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. στην Κοζάνη.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας έχει αποστείλει σχετική πρόταση - πρόσκληση σε όλα τα Υπουργεία, για την ενσωμάτωση της ρήτρας σε όλες τις νομοθετικές-αναπτυξιακές παρεμβάσεις τους, ως απτή έκφραση μέριμνας και προσήλωσης στη δίκαιη μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών.

2.3 Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2020-2023

Για το μεταβατικό διάστημα μέχρι την πλήρη ενεργοποίηση του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2021-2027 και των Προγραμμάτων της νέας περιόδου προγραμματισμού, η Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ σχεδίασε ένα Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα, αξιοποιώντας τις δυνατότητες του ΕΣΠΑ 2014-2020, του Πράσινου Ταμείου καθώς και άλλων χρηματοδοτικών πηγών όπως το Ταμείο Ανάκαμψης.

Το Ειδικό Μεταβατικό Πρόγραμμα που επεξεργάστηκε η Συντονιστική Επιτροπή και ενέκρινε η Κυβερνητική Επιτροπή διαρθρώνεται στους παρακάτω έξι Άξονες Προτεραιότητας:

1. Προώθηση της Απασχόλησης των Ανέργων και των Αυτοαπασχολούμενων, καθώς και της Προσαρμοστικότητας των Εργαζομένων και των Επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης εκπαιδευτικών υποδομών.
2. Αντιμετώπιση των Κοινωνικών Επιπτώσεων και Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής.
3. Προετοιμασία της Οικονομικής και Παραγωγικής Διαφοροποίησης, συμπεριλαμβανομένου του Πρωτογενή Τομέα. Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας και προσέλκυση Επενδύσεων.
4. Αναδιάρθρωση της Ενεργειακής Ταυτότητας και Εξορθολογισμός της Αξιοποίησης και Χρήσης των Περιβαλλοντικών Πόρων.
5. Προώθηση της Αστικής Αναζωογόνησης και της Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας.
6. Επιστημονική και Τεχνική Στήριξη, Ωρίμανση Δράσεων.

Για την εξειδίκευση του Μεταβατικού Προγράμματος, δημοσιεύτηκε [ανοικτή πρόσκληση](#) διαβούλευσης προς τους φορείς του Δημόσιου Τομέα και της Αυτοδιοίκησης, τους Επαγγελματικούς και Κοινωνικούς Εταίρους, καθώς και Ακαδημαϊκούς-Ερευνητικούς Φορείς για την υποβολή προτάσεων μέσω τυποποιημένων [Τεχνικών Δελτίων](#) στη διεύθυνση emep20-23@sdam.gr.

Οι προτάσεις αξιολογούνται από την Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και ΕΣΠΑ σύμφωνα με τα κριτήρια της πρόσκλησης. Οι προτάσεις που θα επιλεγούν, θα ιεραρχηθούν συνδυαστικά, με βάση τη διαθεσιμότητα χρηματοδότησης και την αποτελεσματικότητα και συμπληρωματικότητά τους αρχικά με το ΣΔΑΜ και, στη συνέχεια με το νέο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027, ώστε να συγκροτήσουν ένα ολοκληρωμένο, στοχευμένο και ευέλικτο, βραχυπρόθεσμο πρόγραμμα που θα καλύπτει την περίοδο 2020-2023.

Στο πλαίσιο του Ειδικού Μεταβατικού Προγράμματος, σχεδιάστηκαν από την Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ τα ακόλουθα επτά στοχευμένα προγράμματα τα οποία εγκρίθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο του Πράσινου Ταμείου και εντάχθηκαν στο έργο του Ταμείου με τίτλο «Χρηματοδότηση έργων και δράσεων για την ανάπτυξη βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων χαμηλού ανθρακικού και περιβαλλοντικού αποτυπώματος στις Π.Ε. Κοζάνης, Φλώρινας και στον Δήμο Μεγαλόπολης Π.Ε. Αρκαδίας και διάθεση πίστωσης ποσού 31.412.033,10 € για την υλοποίηση του από τα έσοδα πλειστηριασμών δικαιωμάτων εκπομπών 2018», προκηρύχθηκαν και, ορισμένα, ήδη υλοποιούνται.

1. Σχέδια Δράσης για την [Αειφόρο Ενέργεια και το Κλίμα](#) (έκλεισε η Πρόσκληση με αρ. πρωτ. 4683/9-7-2020 και εντάχθηκαν όλα τα έργα της Α' Φάσης).
2. Σχέδια Δράσης για την [Κυκλική Οικονομία](#) (έκλεισε η Πρόσκληση με αρ. πρωτ. 4680/9-7-2020. Εντάχθηκαν όλα τα έργα της Α' φάσης).
3. [Πιλοτικό Πρόγραμμα κυκλικής διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων](#) στις Π.Ε. Κοζάνης-Φλώρινας (Ανοικτή Πρόσκληση με αρ. πρωτ. 6094/10-9-2020).
4. Πρόγραμμα Ενεργειακών Κοινοτήτων (η πρώτη φάση του έργου που αφορά στην εκπόνηση Οδηγού ανατέθηκε στο ΚΑΠΕ).
5. [Πρόγραμμα Ενίσχυσης Επηρεαζόμενων Επιχειρήσεων](#) μέσω Ενδιάμεσου Φορέα (ΕΦΕΠΑΕ).

Σε εφαρμογή του άρθρου 54 του ν. 4710/2020 (Α'142/23.07.2010), υπογράφηκε η Υπουργική Απόφαση 6739 (ΦΕΚ Β'4570/16.10.20) ορισμού του ΕΦΕΠΑΕ ως Δικαιούχου του Προγράμματος. Ακολούθως εγκρίθηκε η προγραμματική συμφωνία μεταξύ Πράσινου Ταμείου και ΕΦΕΠΑΕ, από το ΔΣ του Πράσινου Ταμείου και εκκρεμεί η έγκρισή της από το ελεγκτικό συνέδριο, ώστε στη συνέχεια να υπογραφεί. Η δημοσίευση του Προγράμματος αναμένεται τον Ιανουάριο του 2021.

6. [Επιχειρηματικό Πάρκο Μεγαλόπολης](#) (επίκειται η δημοσίευση σχετικής προκήρυξης).
7. [Ζώνη Καινοτομίας](#) Καθαρής Ενέργειας και Περιβαλλοντικών Τεχνολογιών στη Δυτική Μακεδονία (επίκειται η δημοσίευση σχετικής προκήρυξης). Το Πρόγραμμα αυτό αναδεικνύει τον αναπτυξιακό ρόλο των ακαδημαϊκών και ερευνητικών υποδομών της Δυτικής Μακεδονίας με πυλώνες το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας και το Εθνικό Κέντρο Έρευνας & Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Παράρτημα Πτολεμαΐδας).

Σημειώνεται επίσης η απόφαση επέκτασης των δυο πρώτων εκ των προγραμμάτων αυτών και στους μη λιγνιτικούς Δήμους Βοΐου, Βελβεντού, Σερβίων της Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης και Πρεσπών της Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας.

Τέλος, σχεδιάστηκαν από την Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ και τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ και [εγκρίθηκαν](#) από την Κυβερνητική Επιτροπή τα παρακάτω τέσσερα Προγράμματα στήριξης της απασχόλησης στις λιγνιτικές περιοχές προϋπολογισμού 107 εκατ. ευρώ για την επόμενη διετία (50 εκατ. ευρώ για το 2021 και 56,9 εκατ. ευρώ για το 2022).

1. Δημιουργία Νέων Θέσεων Εργασίας: Το Πρόγραμμα αφορά στην πρόσληψη ανέργων από επιχειρήσεις σε νέες θέσεις πλήρους απασχόλησης με ελκυστικούς όρους και προϋποθέσεις, όπως αυξημένη επιχορήγηση μισθού και εισφορών, απλουστευμένες προϋποθέσεις και ταχύτερες διαδικασίες συμμετοχής και πληρωμής κ.α.
2. Εργασιακή Εμπειρία Νέων: Το Πρόγραμμα αφορά στην απόκτηση εργασιακής εμπειρίας για νέους ανέργους ηλικίας 18 έως 29 ετών με 100% κάλυψη μισθού και εισφορών για την απασχόλησή τους σε τοπικές επιχειρήσεις.

3. Επιχορήγηση Μετεγκατάστασης: Το Πρόγραμμα αφορά στην επιχορήγηση τοπικών επιχειρήσεων για την πρόσληψη ανέργων από την ευρύτερη περιοχή καθώς και για την κάλυψη εξόδων μετεγκατάστασης και διαμονής τους.
4. Συμβουλευτική, Κατάρτιση και Απασχόληση: Το Πρόγραμμα αφορά στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς ανέργους, (π.χ. επαγγελματικό προσανατολισμό, ανάπτυξη και αναβάθμιση δεξιοτήτων μέσω κατάρτισης) καθώς και στην επιχορήγηση επιχειρήσεων για την πρόσληψή τους και θα υλοποιηθεί σε συνεργασία με τους Δήμους των λιγνιτικών περιοχών.

Τα Προγράμματα αυτά θα ενεργοποιηθούν σταδιακά από τις αρχές του 2021.

2.4 Τηλεθέρμανση

Σχεδιάστηκαν και ήδη υλοποιούνται βιώσιμες λύσεις για τη θέρμανση των κατοίκων των πόλεων Κοζάνης, Πτολεμαΐδας, Αμυνταίου, Φλώρινας και Μεγαλόπολης.

- Για την απρόσκοπτη παροχή τηλεθέρμανσης στις πόλεις της Κοζάνης, της Πτολεμαΐδας και του Αμυνταίου, καταρτίστηκε ένα βιώσιμο και άμεσα υλοποιήσιμο σχέδιο δια-σύνδεσης όλων των σημείων κατανάλωσης με όλα τα σημεία παραγωγής στη βάση των παρακάτω αρχών: αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών στο μέγιστο δυνατό βαθμό, συμβατότητα του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης με το σχεδιασμό απόσυρσης των υφιστάμενων λιγνιτικών μονάδων, βελτιστοποίηση του μίγματος καυσίμων και των μέσων παραγωγής για την παραγωγή θερμικής ενέργειας με στόχο τη διατήρηση των τιμολογίων σε χαμηλά επίπεδα, ανάπτυξη των συνεργιών μεταξύ των φορέων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή στο αντικείμενο της τηλεθέρμανσης, διαμόρφωση επιχειρηματικών σχημάτων με αξιοποίηση όλων των χρηματοδοτικών εργαλείων και στήριξη της προοπτικής ανάπτυξης της περιοχής με την ένταξη και των υποδομών φυσικού αερίου στο σχεδιασμό.

Το σχέδιο αυτό αποτυπώθηκε σε ένα Μνημόνιο Κατανόησης και Στρατηγικής Συνεργασίας, το οποίο υπογράφηκε στις 17.09.2020 από τον Περιφερειάρχη Δυτικής Μακεδονίας, τους Δημάρχους Κοζάνης, Εορδαίας, Αμυνταίου, ανώτατα στελέχη της ΔΕΗ Α.Ε. και του ΔΕΣΦΑ Α.Ε. και τον Πρόεδρο της Συντονιστικής Επιτροπής.

Το σχέδιο προβλέπει την ένταξη των υφιστάμενων δικτύων τηλεθέρμανσης και των εγκαταστάσεων κάτω από μία νέα οντότητα (Διαδημοτική Επιχείρηση Τηλεθέρμανσεων Δυτικής Μακεδονίας), την ανάπτυξη δικτύου διασυνδέσεων των τριών πόλεων και τη διαμόρφωση ενός θερμικού κόμβου ο οποίος θα απαρτίζεται από την μονάδα Πτολεμαΐδα V (ισχύος 140MW_{th} με εκτιμώμενη παραγωγή $300\text{-}400\text{ k MWh/χρόνο}$), μια νέα μονάδα Συμπαγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΣΗΘΥΑ) (ισχύος 60MW_{th} , με εκτιμώμενη παραγωγή $270\text{-}350\text{ k MWh/χρόνο}$), ηλεκτρικούς λέβητες (ισχύος 80MW_{th} , με εκτιμώμενη παραγωγή $0\text{-}125\text{ k MWh/χρόνο}$) καθώς και λέβητα φυσικού αερίου (ισχύος 100MW_{th} , με απόδοση $10\text{-}125\text{ k MWh/χρόνο}$).

Συγκεκριμένα:

Στον ΑΗΣ Καρδιάς θα εγκατασταθούν ηλεκτρικοί λέβητες, ισχύος 80 MW_{th} , το αργότερο έως τον Οκτώβριο 2021, οι οποίοι, στη συνέχεια, θα αποτελέσουν εφεδρεία για το σύστημα, ενώ θα κατασκευασθούν νέες εγκαταστάσεις παραγωγής θερμικής ενέργειας με χρήση καυσίμου φυσικού αερίου, συνολικής ισχύος $160\text{ MW}_{\text{th}}$, με συνδυασμό Μονάδων ΣΗΘΥΑ και λεβήτων φυσικού αερίου.

Στην Πτολεμαΐδα, θα υλοποιηθούν οι αναγκαίες μετασκευές παραγωγής θερμικής ενέργειας 140 MW_{th} και η διασύνδεση με το δίκτυο αγωγών των τηλεθερμάνσεων. Στο Αμύνταιο θα λειτουργεί η μονάδα βιομάζας η οποία αποτελείται από δύο λέβητες, ισχύος 15 MW_{th} ο καθένας, με προοπτική και για έναν τρίτο, ίδιας θερμικής ισχύος (οι λέβητες πραγματοποιούν μικτή καύση βιομάζας με μικρή ποσότητα λιγνίτη, αν αυτό απαιτηθεί) καθώς και τη δημιουργία υποδομής για τοποθέτηση σχαρών τροφοδοσίας καυσίμου προς τους λέβητες. Η συνολική διαθέσιμη θερμική ισχύς θα ανέλθει σε πρώτη φάση τα 400-420 MW_{th}, ενώ η εφεδρεία του συστήματος θα ανέρχεται στα 120-140 MW_{th} περίπου.

Σε εφαρμογή του ανωτέρω Μνημονίου Κατανόησης και Στρατηγικής Συνεργασίας, συγκροτήθηκε Ομάδα Εργασίας για τη διαμόρφωση των βέλτιστων επιλογών από εκπροσώπους των Δημοτικών Επιχειρήσεων Τηλεθέρμανσης, της Περιφέρειας και της ΔΕΗ Α.Ε. (η οποία ήδη υπέβαλε τις προτάσεις της) και αναμένεται η ολοκλήρωση ενεργειών για τη σύσταση Επιτροπής Παρακολούθησης καθώς και της νέας Διαδημοτικής Επιχείρησης Τηλεθερμάνσεων Δυτικής Μακεδονίας.

- Για την πόλη της Φλώρινας, η οποία δεν διαθέτει σε λειτουργία πλήρες ή μερικό δίκτυο τηλεθέρμανσης, οι θερμικές ανάγκες θα καλυφθούν με την ανάπτυξη δικτύου διανομής φυσικού αερίου, με χρονοδιάγραμμα κατασκευής μέχρι το τέλος του 2023. Μετά από την τακτοποίηση τεχνικών και διαχειριστικών εκκρεμοτήτων αναφορικά με τα υφιστάμενα ημιτελή δίκτυα, εκδόθηκε πρόσφατα πρόσκληση προς τη Δημόσια Επιχείρηση Δικτύων Διανομής Αερίου Α.Ε. για την υποβολή πρότασης ένταξης στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» του έργου ανάπτυξης δικτύου φυσικού αερίου με χρονοδιάγραμμα κατασκευής μέχρι το τέλος του 2023, ενώ παράλληλα θα υλοποιούνται και οι συνδέσεις των καταναλωτών. Σημειώνεται ότι το έργο Τηλεθέρμανσης της Φλώρινας ήταν ενταγμένο αρχικά στο ΕΠ «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» του ΕΣΠΑ 2007-2013, και εν συνεχεία στο ΕΠ «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» του ΕΣΠΑ 2014-2020, ως έργο Phasing.
- Για την Μεγαλόπολη, έχοντας υπόψη και το χρονοδιάγραμμα απόσυρσης των λιγνιτικών μονάδων, καταρτίστηκε και υπογράφηκε Μνημόνιο Κατανόησης και Στρατηγικής Συνεργασίας για την ανάπτυξη δικτύου φυσικού αερίου μέσης και χαμηλής πίεσης σε όλη την πόλη έως τις 30.09.2022, τόσο για την κάλυψη των αναγκών των κτιρίων που συνδέονται με το υφιστάμενο δίκτυο τηλεθέρμανσης, όσο και των κτιρίων των νέων καταναλωτών που θα αιτηθούν να συνδεθούν στο δίκτυο του φυσικού αερίου. Μετά την πρόσφατη Απόφαση της ΡΑΕ (1478/2020, 29.10.2020) με την οποία χορηγήθηκε σε ιδιωτική εταιρεία άδεια διανομής φυσικού αερίου και δικαίωμα κατασκευής δικτύου διανομής για περίοδο είκοσι πέντε ετών, το έργο αναμένεται να ενταχθεί σε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του ΕΣΠΑ 2014-2020. Για τη μεταβατική περίοδο και με πρωτοβουλία της ΔΕΗ βρίσκεται σε εξέλιξη η εγκατάσταση λέβητα με καύσιμο LPG.

2.5 Σχεδιασμός και εφαρμογή κινήτρων

Σχεδιάστηκε συγκεκριμένη δέσμη κινήτρων προσέλκυσης νέων επενδύσεων υψηλής έντασης εργασίας και προστιθέμενης αξίας ταξινομημένων σε ομάδες. Τα κίνητρα αυτά θα συναρθρώνονται με κίνητρα που ήδη προβλέπονται στην κείμενη ελληνική νομοθεσία (π.χ. ν. για την Ηλεκτροκίνηση). Στην εν λόγω δέσμη κινήτρων λαμβάνεται ειδική μέριμνα για την υποστήριξη των επηρεαζόμενων, ήδη εγκατεστημένων, επιχειρήσεων, καθώς και των επηρεαζόμενων φυσικών προσώπων.

Προκειμένου τα κίνητρα αυτά να θεσμοθετηθούν απρόσκοπτα και σε σύμπνοια με το κείμενο ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, αποφασίστηκε από την Κυβερνητική Επιτροπή η κατάρτιση και η υποβολή αποσταλεί στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προ-κοινοποίηση (pre-notification) ενός ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης. Στο κεφάλαιο 5 του παρόντος αναλύεται η σχετική προετοιμασία.

Η προετοιμασία αυτή συνέβαλε επίσης στον εμπλουτισμό των διαπραγματευτικών θέσεων της χώρας κατά τη διαβούλευση των νέων ορίων έντασης των ενισχύσεων για την περίοδο 2022-2027, τα οποία υπολογίζονται βάσει του ΑΕΠ κάθε Περιφέρειας προηγούμενων ετών και αποτυπώνονται στους εθνικούς Χάρτες Περιφερειακών Ενισχύσεων. Στο πλαίσιο αυτό, αναμένεται να αυξηθούν τα ποσοστά έντασης ενίσχυσης που ήδη προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις [Κατευθυντήριες Γραμμές για τις Περιφερειακές Ενισχύσεις της περιόδου 2022-2027](#) (40-60% ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης) και τα οποία είναι ήδη αυξημένα σε σχέση με τα ποσοστά (25-45%) του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων της περιόδου 2014-2020 η ισχύς του οποίου έχει παραταθεί έως 31.12.2021.

Περαιτέρω, μέσω ανοικτής πρόσκλησης που δημοσιεύτηκε στις 9.7.2020 στην [ελληνική](#) και την [αγγλική](#) -χωρίς χρονικές δεσμεύσεις και επιμέρους στάδια- ενεργοποιήθηκαν οικονομικοί ή / και επενδυτικοί φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού για την υποβολή μη-δεσμευτικών επενδυτικών προτάσεων και αναπτυξιακών σχεδίων στις περιοχές μετάβασης. Οι σχετικές προτάσεις κατατίθενται στην Τεχνική Επιτροπή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (te@sdam.gr) μέσω τυποποιημένων Τεχνικών Δελτίων.

Πρόκειται για μια καινοτόμο διαδικασία η οποία αποδείχθηκε ιδιαίτερα επωφελής τόσο για την εξειδίκευση των κινήτρων, όσο και για την ενημέρωση των ενδιαφερόμενων ώστε να προγραμματίσουν έγκαιρα τις ενέργειές τους. Σημειώνεται ότι η Τεχνική Επιτροπή διατυπώνει εγγράφως επιστημονικές, τεχνικές και διαδικαστικές απόψεις και συστάσεις προς τους ιδιωτικούς φορείς, επισημαίνοντας τυχόν αδυναμίες των προτάσεων ώστε να «θεραπευθούν» σε χρόνο κατάλληλο και, πάντως, πριν από την προκήρυξη των προγραμμάτων και την έκδοση προσκλήσεων για την υποβολή φακέλου. Οι όροι των προσκλήσεων αυτών θα προσδιορισθούν μετά την έγκριση του Ειδικού Καθεστώτος Ενίσχυσης και τη θέσπιση των κινήτρων στην Ελληνική έννομη τάξη.

Στο ανωτέρω πλαίσιο, με στόχο τη διαβούλευση και την ανταλλαγή απόψεων με την επιχειρηματική κοινότητα αναφορικά με το ΣΔΑΜ και τα κίνητρα, στις 22 Οκτωβρίου, υπό την αιγίδα των Υπουργείων Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Ανάπτυξης και Επενδύσεων, η Ελληνική Εταιρεία Επενδύσεων και Εξωτερικού Εμπορίου (Enterprise Greece) και η Συντονιστική Επιτροπή διοργάνωσαν με μεγάλη επιτυχία [διαδικτυακό φόρουμ](#) με θέμα: «Δυτική Μακεδονία-Μεγαλόπολη: Μετάβαση στη μεταλινιτική εποχή και νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες».

Ακολούθως, στις 30.11.2020, μετά από συμφωνία με την [Enterprise Greece](#), [ανακοινώθηκε](#) η συγκρότηση μιας Ομάδας Κρούσης (Task Force) για την οργανωμένη υποδοχή, την ενημέρωση και την υποστήριξη των ενδιαφερόμενων επενδυτών, ενώ παράλληλα προετοιμάζεται και η αναγκαία επικοινωνιακή εκστρατεία.

2.6 Χωρικός σχεδιασμός

Η ολοκλήρωση του χωρικού σχεδιασμού και των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων αποτελεί βασικό προαπαιτούμενο του ΣΔΑΜ και έχει αναχθεί σε ύψιστη προτεραιότητα. Στο κεφάλαιο 6 του παρόντος, αναλύεται η προετοιμασία που έχει ήδη γίνει προς αυτήν την κατεύθυνση.

2.7 Πρόοδος έργου και βασικές δραστηριότητες

Για την κατάρτιση του ΣΔΑΜ ολοκληρώθηκαν οι ακόλουθες δραστηριότητες:

1. Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης, αναμενόμενων επιπτώσεων και εγγενών πλεονεκτημάτων των περιοχών μετάβασης,
2. Εξειδίκευση «οράματος επόμενης ημέρας», αρχικές επενδύσεις εμβληματικού χαρακτήρα και ανάλυση αναπτυξιακών δράσεων και έργων υποδομής στις περιοχές μετάβασης,
3. Αρχική ποσοτικοποίηση των εξεταζόμενων δράσεων σε όρους απασχόλησης,
4. Χαρτογράφηση και ποσοτικοποίηση δέσμης κινήτρων,
5. Αρχική χωροθέτηση χρήσεων γης, ανάπτυξη σεναρίων και προετοιμασία για την εκπόνηση Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων,
6. Χαρτογράφηση των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης και κατάρτιση σχεδίου χρηματοδότησης,
7. Ανάλυση αναγκών κατάρτισης και επανακατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού.

Στο πλαίσιο αυτό, μελετήθηκαν ευρωπαϊκές και διεθνείς **βέλτιστες πρακτικές** από δέκα διαφορετικές χώρες, όπου έχει σημειωθεί ή βρίσκεται σε εξέλιξη απολιγνιτοποίηση μεγαλύτερης ή μικρότερης κλίμακας. Παράλληλα, κινητοποιήθηκε ένα ευρύ και διεθνές δίκτυο ειδικών σε θέματα δίκαιης μετάβασης, οικονομικής ανάπτυξης και επανακατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού.

Τέλος, ελήφθη υπόψη πληθώρα μελετών της επιστημονικής κοινότητας και φορέων εγνωσμένου κύρους, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Παγκόσμια Τράπεζα, η Ακαδημία Αθηνών, το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Επιμελητήρια κ.λπ.. καθώς και οι προτάσεις και απόψεις που κατέθεσαν οι θεσμικοί, κοινωνικοί και οικονομικοί, εταίροι.

2.8 Συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς

Ο διάλογος με τους εμπλεκόμενους φορείς τόσο στη Δυτική Μακεδονία όσο και στη Μεγαλόπολη, ήταν διαρκής και ανοιχτός κατά τη διάρκεια των εργασιών κατάρτισης του προσχεδίου ΣΔΑΜ.

Καταρχάς, οι Περιφερειάρχες Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου, ως μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής, συμμετείχαν ενεργά σε όλη την διαδικασία. Περαιτέρω, για την πληρέστερη ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών, η Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ δημιούργησε μια **διαδικτυακή πλατφόρμα** στην οποία δημοσιεύονται η πρόοδος του έργου, όλες οι σχετικές ενέργειες καθώς και τα **πρακτικά** των συνεδριάσεων της Συντονιστικής Επιτροπής.

Παράλληλα, εκτός από τις ημερίδες και τις διαρκείς επαφές της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των ενεργειακών φορέων, ο Πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής, στο πλαίσιο επισκέψεων που πραγματοποίησε στις λιγνιτικές περιοχές, ενημέρωσε τις συμπολιτεύσεις και τις αντιπολιτεύσεις του Περιφερειακού και των Δημοτικών Συμβουλίων καθώς και υπηρεσιακούς παράγοντες, εκπροσώπους Εργατικών Κέντρων, Επιμελητηρίων, σωματείων εργαζομένων,

επιστημονικών φορέων, τις Τεχνικές Ομάδες της Περιφέρειας, το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, το παράρτημα του Εθνικού Κέντρου Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, κ.λπ.. Στο πλαίσιο των επαφών αυτών, συγκεντρώθηκαν προτάσεις που κατατέθηκαν και επισήμως στην Συντονιστική Επιτροπή.

Καταλυτική ήταν και η συνεισφορά της ακαδημαϊκής κοινότητας. Συγκεκριμένα, αναπτύχθηκε διαρκής και στενή συνεργασία με τις πρυτανικές αρχές του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας προκειμένου να συν-διαμορφωθεί ο νέος αναβαθμισμένος ρόλος που θα διαδραματίσει το ίδρυμα, τόσο ως φορέας επανακατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, όσο και ως φορέας υποστήριξης της ανάπτυξης της Περιφέρειας. Σημειώνεται ότι ως Πρόεδρος της Τεχνικής Επιτροπής ΣΔΑΜ ορίστηκε ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Περαιτέρω, η ομάδα Συμβούλων του ΣΔΑΜ συνεργάστηκε με επιστήμονες του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (ΕΜΠ) για την προετοιμασία του χωρικού σχεδιασμού, ενώ συμμετείχε σε πολλαπλές συναντήσεις εργασίας με εκπροσώπους της ΔΕΗ Α.Ε.. προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα επενδυτικά σχέδια της επιχείρησης εντός των ορίων των λιγνιτικών κέντρων. Τέλος, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις εργασίας με την ομάδα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), προκειμένου να συζητηθούν θέματα ανθρώπινου δυναμικού και απασχόλησης και να εξεταστούν τα διαθέσιμα προγράμματα κατάρτισης καθώς και ο ρόλος που θα μπορούσε να αναλάβει ο ΟΑΕΔ προς αυτήν την κατεύθυνση, ως δημόσιος επιχειρησιακός βραχίονας για την προώθηση της απασχόλησης.

Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα, το προσχέδιο ΣΔΑΜ ολοκληρώθηκε στα τέλη Αυγούστου, κατατέθηκε στη Συντονιστική Επιτροπή στις 4.9.2020 και παρουσιάστηκε στις Τεχνικές Ομάδες της Περιφέρειας Πελοποννήσου και της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Ειδικότερα, στο πλαίσιο παρουσίασης η οποία έλαβε χώρα στις 7 Σεπτεμβρίου σε τηλεσυνεδρίαση της Ομάδας ΣΔΑΜ με τις Τεχνικές Ομάδες της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, καταγράφηκαν και συζητήθηκαν αναλυτικά τα σχόλια και οι παρατηρήσεις των συμμετεχόντων.

Ακολούθως, η Κυβερνητική Επιτροπή, κατά την 5^η Συνεδρίασή της στις 9 Σεπτεμβρίου, [ενέκρινε](#) το σχέδιο ΣΔΑΜ το οποίο ο Πρόεδρός της Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας κ. Κωστής Χατζηδάκης παρουσίασε σε συνέντευξη τύπου. Στη συνέχεια, στις 3 Οκτωβρίου, μέσω [ανακοίνωσης τύπου](#), το κείμενο του σχεδίου ΣΔΑΜ τέθηκε σε ευρύτατη θεσμική [δημόσια διαβούλευση](#) στην ιστοσελίδα www.opengov.gr έως τις 10 Νοεμβρίου 2020, ενώ στην ιστοσελίδα www.sdam.gr αναρτήθηκε όλο το υλικό καθώς και το κείμενο του ΣΔΑΜ στην [αγγλική](#). Πρακτικά, από την ημερομηνία δημοσιοποίησης του κειμένου του ΣΔΑΜ μετά από την έγκρισή του από την Κυβερνητική Επιτροπή και έως την ολοκλήρωση της διαβούλευσης, μεσολάβησαν δυο μήνες.

Η θεσμική δημόσια διαβούλευση σηματοδότησε και επίσημα την έναρξη ενός επικοινωνιακού διαλόγου. Στις 40 ημέρες που διήρκεσε η διαβούλευση αλλά και στο αμέσως προσεχές διάστημα, κατατέθηκαν 100 περίπου σχόλια (85 στην ιστοσελίδα της διαβούλευσης) από πληθώρα ιδιωτικών και δημοσίων φορέων. Τα σχόλια αυτά, μετά από απόφαση της Συντονιστικής Επιτροπής, αξιολογήθηκαν με κριτήρια την συνάφειά τους με το ΣΔΑΜ (25%) και τους αναπτυξιακούς άξονες (25%), την ποιότητα της τεκμηρίωσης (20%) και τη φερεγγυότητα του φορέα (30%) και αφού βαθμολογήθηκαν σε κλίμακα 1-4, κατηγοριοποιήθηκαν με βάση το περιεχόμενό και την αναφορά τους σε ενότητες του ΣΔΑΜ. Πρώτα υπολογίστηκε ο σταθμισμένος μέσος όρος των τριών πρώτων κριτηρίων και μετά συνυπολογίστηκε μεσοσταθμικά και το τέταρτο κριτήριο ώστε να προκύψει η τελική βαθμολογία. Τα σχόλια που συγκέντρωσαν αρχική βαθμολογία ≥ 1.4 ή/και συνολική βαθμολογία ≥ 1.9 , προκρίθηκαν προς συζήτηση, με την πλειονότητα των σχολίων να αφορά στις επενδύσεις και τα κίνητρα.

Όλα τα σχόλια, οι παρατηρήσεις και οι προτάσεις που κατατέθηκαν επώνυμα, εμπρόθεσμα ή / και εκπρόθεσμα, πρόκειται να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα ΣΔΑΜ ύστερα από σχετική απόφαση που θα κληθεί να λάβει η Συντονιστική Επιτροπή.

Τα ανωτέρω παρουσιάστηκαν στις 24.11.2020 στην 6^η συνεδρίαση της Κυβερνητικής Επιτροπής, η οποία, σύμφωνα με τη σχετική [ανακοίνωση τύπου](#), «ενέκρινε την τελική εκδοχή του ΣΔΑΜ (με ενσωματωμένα τα σχόλια που προέκυψαν από την διαβούλευση), προκειμένου να παρουσιαστεί στο Υπουργικό Συμβούλιο».

Κατά την [παρουσίαση](#) αυτή η οποία έλαβε χώρα στις 7.12.2020, ο Πρόεδρος της Κυβερνητικής Επιτροπής κ. Χατζηδάκης, ενημέρωσε τον Πρωθυπουργό και το Υπουργικό Συμβούλιο για το έργο και τις ενέργειες της Κυβερνητικής και της Συντονιστικής Επιτροπής στο πλαίσιο της κατάρτισης του ΣΔΑΜ, για την χρηματοδότηση του Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027, για την προετοιμασία των κινήτρων με σκοπό την προσέλκυση νέων επιχειρήσεων, την διατήρηση των υφιστάμενων και την υποστήριξη των εργαζομένων, για τον ειδικό ρόλο που αναλαμβάνει η ΔΕΗ στις λιγνιτικές περιοχές με βάση τις προβλέψεις του χωροταξικού-πολεοδομικού νόμου αναφορικά με τον ορισμό Ζωνών Απολιγνιτοποίησης και την εκπόνηση Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΠΣ) με διαδικασίες fast track, και, τέλος, για την επέκταση της «Ρήτρας Δίκαιης Μετάβασης».

3 Το όραμα για την επόμενη μέρα

3.1 Βασικές αρχές, πυλώνες και εξειδίκευση του οράματος

Το σχέδιο ΣΔΑΜ αναπτύχθηκε σε έξι επιμέρους [θεματικές ενότητες](#):

- υφιστάμενη κατάσταση και πηγές ανταγωνιστικότητας,
- όραμα για την επόμενη ημέρα,
- εμβληματικές επενδύσεις και αναπτυξιακές δράσεις,
- επενδυτικά κίνητρα και σχέδιο χρηματοδότησης,
- πρόγραμμα επανακατάρτισης ανθρώπινου δυναμικού και
- διεθνείς βέλτιστες πρακτικές.

Το όραμα για την «επόμενη μέρα» διέπεται από πέντε βασικές αρχές:

- Έμφαση σε τομείς εντάσεως εργασίας για τη δημιουργία απασχόλησης στις τοπικές κοινωνίες,
- Αξιοποίηση των εγγενών πλεονεκτημάτων των επηρεαζόμενων περιοχών,
- Εξασφάλιση ταχύτερης μετάβασης με έμφαση στις γρήγορες νίκες (quick-wins),
- Προώθηση της κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας με έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη,
- Ενσωμάτωση της σύγχρονης τεχνολογίας και προώθηση της καινοτομίας,

Με βάση τις ανωτέρω αρχές, το όραμα για την «επόμενη μέρα» συνθέτουν οι ακόλουθοι πέντε (5) πυλώνες ανάπτυξης, εναρμονισμένοι με τις «ομάδες στόχων πολιτικής» της Ε.Ε. για μία εξυπνότερη, πιο πράσινη, πιο συνδεδεμένη, πιο κοινωνική Ευρώπη και μια Ευρώπη πιο κοντά στον πολίτη:

- Καθαρή ενέργεια,

- Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο,
- Έξυπνη αγροτική παραγωγή,
- Βιώσιμος τουρισμός,
- Τεχνολογία και εκπαίδευση.

Οι πέντε (5) αυτοί πυλώνες στηρίζουν τη μετάβαση σε ένα νέο οικονομικό πρότυπο το οποίο θα αναδεικνύει τις σύγχρονες και καθαρές μορφές ενέργειας, αλλά ταυτόχρονα θα είναι διαφοροποιημένο απελευθερώνοντας την αναπτυξιακή προοπτική περισσότερων κλάδων της οικονομίας.

Οι πυλώνες αυτοί θα πρέπει να οικοδομηθούν σε γερά θεμέλια και να υποστηριχτούν από τολμηρές οριζόντιες δράσεις, όπως η ανάπτυξη φυσικών και ψηφιακών υποδομών, η κατάρτιση και η επανακατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, η καθοδήγηση επιχειρηματικότητας, τα κίνητρα και οι εναλλακτικές χρήσεις γης.

Τέλος, δεδομένης την ταχείας διείσδυσης της τεχνολογίας, ο ευρύτερος τεχνολογικός κλάδος θα πρέπει να αποτελέσει ανεξάρτητο πυλώνα ανάπτυξης και στις τοπικές οικονομίες και να διαπνέει και τους υπόλοιπους τομείς (μεταξύ άλλων τη βιομηχανία τελευταίας γενιάς ή τον πρωτογενή τομέα που αξιοποιεί τεχνολογικά εξελιγμένες τεχνικές παραγωγής).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, πραγματοποιήθηκε εξειδίκευση του οράματος για την «επόμενη μέρα» για κάθε μία από τις δύο λιγνιτικές περιοχές. Η εξειδίκευση αυτή ακολούθησε την ανάλυση των εγγενών πλεονεκτημάτων των λιγνιτικών περιοχών, ώστε να εδράζεται σε αληθινά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, σε συνδυασμό πάντα με το ήδη εκπεφρασμένο επενδυτικό ενδιαφέρον.

Επιγραμματικά, η Δυτική Μακεδονία, με κύρια πλεονεκτήματα την εκπαίδευση και τον φυσικό πλούτο, μετατρέπεται σε καινοτόμο κέντρο παραγωγής και έρευνας καθαρής ενέργειας με διαφοροποιημένο

οικονομικό μοντέλο. Η Μεγαλόπολη, με κύρια πλεονεκτήματα τον φυσικό πλούτο και τις υποδομές, εκσυγχρονίζει το ενεργειακό και βιομηχανικό της προφίλ, με στροφή στην καθαρή παραγωγή και με επανεκκίνηση της βαριάς βιομηχανίας στην περιοχή.

3.2 Εξεταζόμενες επενδύσεις και ωφέλεια για τις τοπικές κοινωνίες

Ουσιαστικό βήμα για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση κάθε περιοχής, αποτελεί η προώθηση ενός οικοσυστήματος επενδύσεων που μπορεί να οικοδομηθεί γύρω από τους πυλώνες του οράματος, οι οποίες θα υλοποιηθούν τόσο από ιδιωτικούς, όσο και δημόσιους φορείς, αλλά και μέσω σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ).

Ειδικότερα, έχουν ληφθεί υπόψη και αναλυθεί κυρίως ιδιωτικές επενδύσεις με βάση το μέχρι στιγμής εκπεφρασμένο ενδιαφέρον, δηλαδή το ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε μετά την υιοθέτηση του ΕΣΕΚ και, ιδίως, κατά την περίοδο κατάρτισης του ΣΔΑΜ, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τα εγγενή πλεονεκτήματα των περιοχών μετάβασης. Οι επενδύσεις αυτές, εμβληματικού χαρακτήρα, μπορούν να απορροφήσουν ένα μεγάλο ποσοστό του εργατικού δυναμικού στις δύο επηρεαζόμενες περιοχές, ενώ αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για τη συγκρότηση και την ανάπτυξη του εν λόγω οικοσυστήματος επενδύσεων, ανεξαρτήτως μεγέθους και φοράς υλοποίησης.

Οι σχετικές δράσεις συνολικού ύψους άνω των 3δισ ευρώ καταγράφονται ως εξής (ανά περιοχή μετάβασης και ανά τομέα δραστηριότητας):

3.2.1 Δυτική Μακεδονία

Στον αναπτυξιακό πυλώνα της καθαρής ενέργειας κατασκευάζονται ήδη φωτοβολταϊκοί σταθμοί από τη ΔΕΗ Α.Ε. (230MW, προϋπολογισμού επένδυσης εκατόν τριάντα τρία (133) εκατ. ευρώ) και από την ΕΛΠΕ Α.Ε. (204MW, προϋπολογισμού επένδυσης εκατόν τριάντα (130) εκατ. ευρώ), ενώ η ΔΕΗ προωθεί νέα επένδυση (σε διάφορα στάδια ωρίμανσης) επιπλέον 1.9 GW. Οι επενδύσεις αυτές θα συνεισφέρουν στη μερική αντικατάσταση λιγνιτικής ισχύος εξυπηρετώντας ταυτόχρονα τους στόχους του ΕΣΕΚ, ενώ, εκτός από την εισροή κεφαλαίων και την επανεκκίνηση της τοπικής οικονομίας, αναμένεται να συμβάλουν καθοριστικά στην προσέλκυση συναφών επενδύσεων.

Για παράδειγμα, η κατασκευή φωτοβολταϊκών σταθμών παρέχει τη δυνατότητα ανάπτυξης δραστηριοτήτων στον κλάδο των ανταλλακτικών αλλά και της έρευνας και ανάπτυξης μονάδων υδρογόνου που μπορούν να συνδέονται με ΑΠΕ.

Συγκεκριμένα, έχει εκφραστεί επενδυτικό ενδιαφέρον ήδη από τον Απρίλιο του 2020 για μια επένδυση ύψους περίπου ενός (1) δισεκ. ευρώ που θα αφορά στην κατασκευή μονάδας παραγωγής πράσινου υδρογόνου από ΑΠΕ (υπό συζήτηση από πολλούς ενεργειακούς ομίλους), ενώ μέσω του έργου White Dragon σχεδιάζονται επενδύσεις ύψους περίπου δυόμιση (2,5) δισεκ. ευρώ σε ηλεκτρολύτες 1.5GW με εκτιμώμενες 5.000 άμεσες θέσεις εργασίας.

Σημειώνεται ότι το έργο White Dragon το οποίο προετοιμάζεται από τέσσερις χώρες, μία εκ των οποίων είναι και η χώρα μας, ανταγωνίζεται επτά (7) ακόμα έργα που προωθούνται από την Ευρωπαϊκή Οργάνωση [Hydrogen Europe Industry](#) στο πλαίσιο της [Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για το Καθαρό Υδρογόνο](#).

Επιπλέον, ο Όμιλος [Eunice](#) φέρεται να σχεδιάζει επένδυση διακοσίων ογδόντα (280) εκατ. ευρώ για την κατασκευή μονάδας αποθήκευσης ενέργειας 250MW.

Μια σημαντική εμβληματική επένδυση στον τομέα της καθαρής ενέργειας αφορά στο Πεδίο Ενεργειακής Έρευνας και Τεχνολογίας (PENET). Το PENET θα αποτελεί έναν χώρο συνεργασίας και διασύνδεσης των ερευνητικών φορέων (Πανεπιστήμιο και ΕΚΕΤΑ) με ερευνητικές ομάδες μεγάλων επιχειρήσεων με σκοπό την ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών σε ένα χώρο που προσφέρεται για επενδύσεις όπως η ηλεκτροκίνηση, τα εναλλακτικά καύσιμα και το υδρογόνο, οι τεχνολογίες αποθήκευσης κ.α.

Παράλληλα, το PENET θα λειτουργεί ως θερμοκοιτίδα για νεοφυείς επιχειρήσεις μέσω των οποίων θα αξιοποιούνται τα ερευνητικά αποτελέσματα που παράγονται στο Πανεπιστήμιο. Με τη λειτουργία του PENET αναμένεται σημαντική αναβάθμιση του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, κυρίως σε διεθνές επίπεδο, με την προσέλκυση νέων ερευνητών και φοιτητών από το εξωτερικό καθώς και η ενίσχυση του επιστημονικού τουρισμού στην περιοχή, με τη φιλοξενία διεθνών συνεδρίων και επιστημονικών – επιχειρηματικών συναντήσεων.

Τέλος, σημειώνεται ότι η ΔΕΗ Α.Ε., λόγω της μακροχρόνιας δραστηριότητάς της στην περιοχή, διαθέτει πολλές κτηριακές υποδομές και μηχανολογικές εγκαταστάσεις οι οποίες θα αποσυρθούν ή θα αξιοποιηθούν σε άλλες χρήσεις. Η εφαρμογή πρακτικών κυκλικής οικονομίας από τους αναδόχους των έργων της απόσυρσης, εκτός από τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, θα συμβάλει και στην ενίσχυση της απασχόλησης.

Στον αναπτυξιακό πυλώνα της βιομηχανίας, της βιοτεχνίας και του εμπορίου σχεδιάζεται η δημιουργία βιομηχανικού πάρκου ηλεκτροκίνησης, ως ενός κεντρικού πυλώνα για την βιομηχανική ανάπτυξη στην περιοχή. Ήδη υπάρχει ενδιαφέρον από διεθνή όμιλο για την κατασκευή εργοστασίου μπαταριών συνολικής επένδυσης περίπου διακοσίων (200) εκατ. ευρώ που θα μπορούσε να δημιουργήσει έως εξακόσιες (600) συνολικές μόνιμες θέσεις εργασίας. Παράλληλα, το βιομηχανικό πάρκο αναμένεται να προσελκύσει μονάδες κατασκευής πρώτων υλών ή φορτιστών. Ήδη υπάρχει εκπεφρασμένο επενδυτικό ενδιαφέρον για ανάλογες επενδύσεις, όπως για παράδειγμα η επένδυση άνω των πέντε εκατ. ευρώ από εταιρεία που δραστηριοποιείται στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας για την κατασκευή ενός εργοστασίου παραγωγής τμημάτων ή ανταλλακτικών αυτοκινήτων.

Στον αναπτυξιακό πυλώνα της έξυπνης αγροτικής παραγωγής εκδηλώνεται μεγάλο επενδυτικό ενδιαφέρον για την ανάπτυξη έξυπνων μονάδων παραγωγής με έμφαση σε εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας. Συγκεκριμένα, υπάρχει εκπεφρασμένο ενδιαφέρον από διεθνή εταιρία που δραστηριοποιείται στον κλάδο των τροφίμων, για την κατασκευή μεγάλης μονάδας υδροπονίας με εκτιμώμενο ύψος επένδυσης τα εκατό (100) εκατ. ευρώ, η οποία αναμένεται να δημιουργήσει έως τετρακόσιες (400) άμεσες θέσεις εργασίας κατά τη λειτουργία της.

Επίσης, υπό συζήτηση βρίσκονται επενδύσεις για την κατασκευή μονάδας παραγωγής, επεξεργασίας και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων με εκτιμώμενο ύψος επένδυσης τα 44 εκατ. ευρώ, η οποία αναμένεται να δημιουργήσει έως εκατό (100) άμεσες θέσεις εργασίας κατά τη λειτουργία της, καθώς και μιας επένδυσης για την κατασκευή μονάδας συσκευασίας και μεταποίησης φρούτων και λαχανικών με εκτιμώμενο ύψος επένδυσης τα 13 εκατ. ευρώ, η οποία αναμένεται να δημιουργήσει έως 75 άμεσες θέσεις εργασίας κατά τη λειτουργία της.

Στον αναπτυξιακό πυλώνα του βιώσιμου τουρισμού προωθείται η δημιουργία ενός οικοσυστήματος οινικού τουρισμού στα πρότυπα της Βόρειας Ιταλίας αξιοποιώντας τις μεγάλες δυνατότητες των οινοποιητικών επιχειρήσεων ιδίως της περιοχής του Αμυνταίου, με θετικές επιπτώσεις στις καλλιέργειες, την μεταποίηση, το εμπόριο και, ταυτόχρονα, τον τουρισμό, δεδομένου ότι οι περισσότερες μονάδες είναι επισκέψιμες. Ήδη υπάρχει εκπεφρασμένο ενδιαφέρον από ηγετική εταιρία του κλάδου για την υλοποίηση επένδυσης ύψους τριών (3) εκατ. ευρώ η οποία αναμένεται να δημιουργήσει αρκετές θέσεις εργασίας σε καταλύματα και χώρους εστίασης.

Το ενδιαφέρον αυτό συνδυάζεται και με άλλες επενδύσεις π.χ. για την κατασκευή μιας μονάδας ανακύκλωσης υπολειμμάτων και μιας μονάδας παλαιοποίησης ύψους άνω των τρισεπίμισι (3,5) εκατ. ευρώ. Οι επενδύσεις αυτές μπορεί να αποτελέσουν το έναυσμα προκειμένου και άλλες εταιρίες που ασχολούνται με την οινοποιία στην περιοχή να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους.

Επίσης, σε άλλους -πλην των ανωτέρω- τομείς, προωθείται η δημιουργία υπεράσύγχρονης κλινικής φυσικής αποκατάστασης. Η επένδυση αυτή αναμένεται να αποτελέσει το έναυσμα για την αναβάθμιση όμορων ιατρικών εγκαταστάσεων αλλά και για την ενδυνάμωση της συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας π.χ. στον τομέα των κλινικών μελετών, ενώ, παράλληλα, μπορεί να αναβαθμίσει την ευρύτερη περιοχή ενισχύοντας την τουριστική της ταυτότητα (ιατρικός τουρισμός).

Τέλος, θα πρέπει να τονισθεί η σημασία διατήρησης και προώθησης της βιομηχανικής κληρονομιάς της Δυτικής Μακεδονίας στο πλαίσιο της διαφοροποίησης του τουριστικού της προφίλ. Στο θέμα αυτό σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει η ΔΕΗ Α.Ε.. Αντίστοιχα, η διατήρηση και η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, μέσω ειδικά σχεδιασμένων, προγραμμάτων θα ενισχύσει σημαντικά τον κλάδο του τουρισμού και τις επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα και έμμεσα με αυτόν.

Δ. Μακεδονία: Εκπεφρασμένο ενδιαφέρον για 11 μεγάλα έργα που εκτιμάται ότι μπορούν να κινητοποιήσουν πάνω από €2 δις νέες επενδύσεις στην περιοχή			
Εξεταζόμενες μεγάλες επενδύσεις			Εκτιμώμενη επένδυση
 Καθαρή ενέργεια		Φωτοβολταϊκά πάρκα (~2GW) από τη ΔΕΗ και τα ΕΛΠΕ Μονάδα παραγωγής πράσινου υδρογόνου από τη Solaris ¹ Εγκαταστάσεις αποθήκευσης ενέργειας από τη Eunice Πεδίο ενεργειακής έρευνας και τεχνολογίας ² με ΣΔΙΤ με το ΠΔΜ ³	~€1.5B
 Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο		Βιομηχανικό πάρκο με έμφαση στην κατασκευή προϊόντων ηλεκτροκίνησης (μπαταρίες λιθίου, κλπ.) από πανεθνικό όμιλο Δημιουργία μονάδας διαχείρισης αποβλήτων Κέντρο επεξεργασίας βιομάζας	~€200M
 Έξυπνη αγροτική παραγωγή		Έξυπνες αγροτικές μονάδες παραγωγής τελευταίας τεχνολογίας (υδροπονία) από διεθνή εταιρία στον κλάδο των τροφίμων	~€100M
 Βιώσιμος τουρισμός		Οικοσύστημα οινικού τουρισμού στα πρότυπα της Βόρειας Ιταλίας, ενδιαφέρον από ηγετική εταιρία στην οινοποιία	~€25M
 Άλλες επενδύσεις		Υπεράσύγχρονη κλινική φυσικής αποκατάστασης με ΣΔΙΤ με δημόσιο φορέα	~€60M

1. Μέσω της προμήθειας 300 ηλεκτροκίνητων λεωφορείων υδρογόνου 2. Ενδοκτικώς: ηλεκτροκίνηση, υδρογόνο και ενδοκτικώς: κερματισμός, τεχνολογίες αποβλήτων 3. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Πηγή: ΔΕΗ, ΕΛΠΕ, Επενδυτικά σχέδια, Προτάσεις φορέων, Ανάλυση Ομάδας ΣΔΑΜ

Ιδιωτικός φορέας Δημόσιος φορέας ΣΔΙΤ

3.2.2 Μεγαλόπολη

Στον αναπτυξιακό πυλώνα της καθαρής ενέργειας υπάρχει εκπεφρασμένο ενδιαφέρον για την κατασκευή φωτοβολταϊκών σταθμών ~0.5GW, εκ των οποίων 50MW βρίσκονται ήδη υπό κατασκευή από τη ΔΕΗ. Οι επενδύσεις αυτές θα συνεισφέρουν στη μερική αντικατάσταση λιγνιτικής ισχύος εξυπηρετώντας ταυτόχρονα τους στόχους του ΕΣΕΚ, ενώ, εκτός από την εισροή κεφαλαίων και την επανεκκίνηση της τοπικής οικονομίας, αναμένεται να συμβάλουν καθοριστικά στην προσέλκυση συναφών επενδύσεων.

Στον αναπτυξιακό πυλώνα της βιομηχανίας, της βιοτεχνίας και του εμπορίου προετοιμάζεται η δημιουργία ενός Επιχειρηματικού Πάρκου το οποίο αναμένεται να ενισχύσει σημαντικά τη διαφοροποίηση του παραγωγικού προτύπου της Μεγαλόπολης. Σημειώνεται επίσης ότι υπάρχει εκπεφρασμένο ενδιαφέρον από φαρμακοβιομηχανία για μια επένδυση-πρότυπο ύψους περίπου εκατόν τριαντατριών (133) εκατομμυρίων ευρώ που θα μπορούσε να δημιουργήσει έως τετρακόσιες (400) άμεσες θέσεις εργασίας στην περιοχή. Παράλληλα, παρέχεται η δυνατότητα συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου για την ανάπτυξη σχετικών ερευνητικών προγραμμάτων. Περαιτέρω, έχει εκφραστεί ενδιαφέρον για την κατασκευή ενός εργοστασίου παραγωγής φαρμακευτικών σκευασμάτων.

Στον αναπτυξιακό πυλώνα της έξυπνης αγροτικής παραγωγής, έχει εκφραστεί ενδιαφέρον για την ανάπτυξη μονάδων ευφυούς κτηνοτροφίας και ζωοτροφών, μονάδων παραγωγής με έμφαση σε εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας καθώς και μονάδας μεταποίησης βιολογικών προϊόντων.

Στον αναπτυξιακό πυλώνα του τουρισμού, υπάρχει εκπεφρασμένο ενδιαφέρον από διεθνή εταιρία ψυχαγωγίας για την δημιουργία ενός πρότυπου θεματικού πάρκου περιπέτειας, ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται η δυνατότητα δημιουργίας ενός μουσείου προβολής της βιομηχανικής κληρονομιάς. Αντίστοιχα, η προώθηση του μηχανοκίνητου αθλητισμού αναμένεται να ενισχύσει την τουριστική ταυτότητα της περιοχής.

Μεγαλόπολη: Εκπεφρασμένο ενδιαφέρον για 5 μεγάλα έργα που εκτιμάται ότι μπορούν να κινητοποιήσουν ~€0.5 δις νέες επενδύσεις στην περιοχή			
Εξεταζόμενες μεγάλες επενδύσεις		Εκτιμώμενη επένδυση	
 Καθαρή ενέργεια		Φωτοβολταϊκά πάρκα (~0.6GW) από τη ΔΕΗ	~€250M
 Βιομηχανία, βιοτεχνία και εμπόριο		Πρότυπη βιομηχανία φαρμάκων, από μεγάλη φαρμακοβιομηχανία	~€90M
 Έξυπνη αγροτική παραγωγή		Μονάδα ευφυούς κτηνοτροφίας και ζωοτροφών και έξυπνες αγροτικές μονάδες παραγωγής	~€40M
 Βιώσιμος τουρισμός		Θεματικό πάρκο περιπέτειας, ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης με ενδιαφέρον από διεθνή εταιρία ψυχαγωγίας	~€40M
 Άλλες επενδύσεις		Άλλες δημόσιες επενδύσεις	~€30M

Πηγή: ΔΕΗ, Επενδυτικά σχέδια, Προτάσεις φορέων, Ανάλυση Ομάδας ΣΔΜ

Ιδιωτικός φορέας Δημόσιος φορέας ΣΔΙΤ

3.3 Δημόσιες επενδύσεις σε Δυτική Μακεδονία και Μεγαλόπολη

Παράλληλα με τις επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα, καταρτίζονται προτάσεις και σχεδιασμοί για την υλοποίηση ενός εκτεταμένου προγράμματος δημοσίων έργων, με έμφαση στις υποδομές, τα οποία θα αναμορφώσουν τις επηρεαζόμενες περιοχές.

Τα έργα συμπεριλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την ολοκλήρωση των οδικών διασυνδέσεων, την ενίσχυση και επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου, την εισαγωγή φυσικού αερίου και την ανάπτυξη δικτύων, την ενίσχυση των υποδομών τηλεθέρμανσης, την εγκατάσταση ευρυζωνικού δικτύου υπερ-υψηλών ταχυτήτων και δικτύου κινητής τηλεφωνίας πέμπτης γενιάς (5G) κ.λπ.

Τα συγκεκριμένα έργα θα δημιουργήσουν πολλές θέσεις εργασίας κατά τη διάρκεια της κατασκευαστικής περιόδου των εμβληματικών επενδύσεων καθώς αποτελούν σημαντικό προαπαιτούμενο για την υλοποίησή τους. Καθοριστικό βήμα αποτελεί η υλοποίηση ενός προγράμματος αποκαταστάσεων των εδαφών στο οποίο θα απασχοληθεί σημαντικό μέρος του ανθρώπινου δυναμικού. Για τη χρηματοδότηση του εν λόγω προγράμματος θα κινητοποιηθούν πόροι ύψους 300 εκατ. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης.

3.4 Θέσεις εργασίας

Οι θέσεις εργασίας υπολογίστηκαν έχοντας ως κύρια πηγή δεδομένων το υπαρκτό επενδυτικό ενδιαφέρον και τις καταγεγραμμένες προτάσεις, μέσω των διαθέσιμων επιχειρηματικών σχεδίων (business plans), ενώ συνεκτιμήθηκαν αντίστοιχα παραδείγματα κυρίως από την Ελλάδα, όσο και από Ευρωπαϊκές χώρες που έχουν προωθήσει με επιτυχία πολιτικές και προγράμματα απεξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα. Στο πλαίσιο αυτό, οι μεγάλες επενδύσεις, όπως αποτυπώθηκαν την περίοδο κατάρτισης του ΣΔΑΜ, εκτιμάται ότι μπορούν να δημιουργήσουν περίπου οκτώ χιλιάδες (8.000) συνολικές νέες θέσεις εργασίας μέχρι το 2028 οι οποίες αναμένεται να απορροφήσουν το έκτακτο προσωπικό καθώς και προσωπικό των εργοληπτών της ΔΕΗ, αλλά και βραχυχρόνια ανέργους των επηρεαζόμενων περιοχών (~11,000 συνολικά σήμερα).

Σημειώνεται ότι ο υπολογισμός των θέσεων εργασίας ήταν αρκετά συντηρητικός. Για παράδειγμα, κατά τη λειτουργία του ΠΕΝΕΤ υπολογίζεται ότι θα δημιουργηθούν έως ~2,200 άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας. Σε αντίστοιχου βεληνεκούς έργα στην Ελλάδα, οι υπολογιζόμενες θέσεις εργασίας είναι πολλαπλάσιες και συγκεκριμένα, στην Αλεξάνδρεια Ζώνη Καινοτομίας εκτιμώνται σε ~7,000, ενώ στην Πολιτεία Καινοτομίας (κτίριο πρώην Χρωματοουργίας Πειραιώς) σε ~2,500 άμεσες θέσεις εργασίας.

Για τον υπολογισμό της έμμεσης εργασίας ελήφθησαν υπόψη σχετικές μελέτες και κυρίως η επικαιροποιημένη μελέτη για τη «Εκτίμηση του κόστους μετάβασης της Δυτικής Μακεδονίας σε καθεστώς χαμηλής λιγνιτικής παραγωγής» από το παράρτημα του ΤΕΕ Δυτικής Μακεδονίας.

Συγκεκριμένα, οι οικονομικοί κλάδοι με τον αντίστοιχο συντελεστή απασχόλησης είναι:

- A1: Γεωργία, δασοκομία & αλιεία, με συντελεστή 1.8
- A3: Μεταποίηση, με συντελεστή 2.8
- A4: Κατασκευές, με συντελεστή 2.2

- A5: Χονδρικό & λιανικό εμπόριο, επισκευές οχημάτων & μοτοσικλετών, μεταφορά & αποθήκευση, υπηρεσίες παροχής καταλύματος & υπηρεσίες εστίασης, με συντελεστή 2.5
- A9: Επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές & υποστηρικτικές δραστηριότητες, με συντελεστή 2.2
- A10: Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία & την κοινωνική μέριμνα, με συντελεστή 5.0
- A11: Τέχνες, διασκέδαση & ψυχαγωγία, επισκευές ειδών νοικοκυριού & άλλες υπηρεσίες, με συντελεστή 3.0

Οι παραπάνω συντελεστές και υποθέσεις ελέγχθηκαν ποιοτικά με τεχνικά γραφεία και εταιρίες που δραστηριοποιούνται ενεργά στους αντίστοιχους οικονομικούς κλάδους. Ο συγκεκριμένος αριθμός αναφέρεται στην περίοδο λειτουργίας των επενδύσεων, η οποία εξασφαλίζει τη μακροχρόνια απασχόληση του επηρεαζόμενου πληθυσμού. Η κατασκευαστική περίοδος δημιουργεί ανάλογες βραχυχρόνιες ανάγκες απασχόλησης.

Σε κάθε περίπτωση, ο συγκεκριμένος αριθμός αποτελεί μία πρώτη εκτίμηση, η οποία θα ανανεωθεί και οριστικοποιηθεί, όταν ωριμάσει το επενδυτικό ενδιαφέρον και υποβληθούν τα σχετικά επιχειρηματικά πλάνα (business plans) σε προγράμματα.

3.5 **Βασικά προαπαιτούμενα**

Η ταχεία υλοποίηση του ΣΔΑΜ περιλαμβάνει τα ακόλουθα βασικά προαπαιτούμενα:

- Οριστικοποίηση και θεσμοθέτηση δέσμης κινήτρων με έμφαση στις επηρεαζόμενες περιοχές,
- Εκκίνηση εργασιών χωροθέτησης και εκπόνηση των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων,
- Αποκατάσταση των εδαφών και άμεση εκκίνηση των εργασιών,
- Στρατηγικό σχέδιο επανακατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού,
- Εξασφάλιση χρηματοδότησης και οριστική κατανομή κεφαλαίων από το Ταμείο Ανάκαμψης,
- Ένταξη σε προγράμματα χρηματοδότησης δημοσίων επενδύσεων στις επηρεαζόμενες περιοχές,
- Απλούστευση και επίσπευση αδειοδοτικής διαδικασίας.

4 Κίνητρα και σχέδιο χρηματοδότησης

4.1 Χαρτογράφηση κινήτρων

Από τη χαρτογράφηση των υφιστάμενων πολιτικών, κινήτρων και πηγών χρηματοδότησης προκύπτουν ορισμένα καίρια σημεία που χρήζουν ιδιαίτερης αναφοράς. Καταρχάς επισημαίνεται ότι τα κίνητρα φέρουν συγκεκριμένες δυνατότητες αναμόρφωσης και προϋποθέσεις εφαρμογής, ενώ με τον τρόπο με τον οποίο θεσπίζονται και χορηγούνται αναδεικνύονται πλεονεκτήματα αλλά και περιορισμοί.

Στο πλαίσιο αυτό, για τον προσδιορισμό των αναγκαίων κινήτρων, λήφθηκε υπόψη το εργατικό δυναμικό και οι υφιστάμενες επιχειρήσεις των επηρεαζόμενων περιοχών, οι εν δυνάμει νέες επενδύσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν καθώς και η ευρωπαϊκή εμπειρία και το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. στο οποίο εντάσσεται η δίκαιη μετάβαση.

Αρχικά δόθηκε έμφαση στο εργατικό δυναμικό των λιγνιτικών περιοχών και επιδιώχθηκε η λεπτομερής εξέταση του προφίλ και των χαρακτηριστικών του. Επιπλέον, αναλύθηκαν οι κυριότεροι κλάδοι δραστηριοποίησης των υφιστάμενων επιχειρήσεων και εκτιμήθηκαν οι ανάγκες που θα δημιουργηθούν λόγω της απολιγνιτοποίησης.

Τέλος, για τον ορθό προσδιορισμό των κινήτρων εξετάστηκε η αντίστοιχη ευρωπαϊκή εμπειρία και οι πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί, ενώ παράλληλα πραγματοποιήθηκε έρευνα για τον εντοπισμό περιορισμών και άλλων παραμέτρων που απορρέουν από τις πολιτικές ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων.

4.2 Προτεινόμενα κίνητρα

Τα επενδυτικά κίνητρα θα αποτελέσουν ένα ενιαίο πλέγμα, το οποίο θα εξειδικεύεται και θα υποστηρίζει τρεις διαφορετικές ομάδες αποδεκτών: τις επενδύσεις με συγκεκριμένες (και λειτουργικές) ανάγκες, τις επιχειρήσεις που επηρεάζονται άμεσα αλλά και αυτές που διαθέτουν δυνατότητες ανάπτυξης μέσα από κατάλληλες ενισχύσεις και, τέλος, τους απασχολούμενους σε επιχειρήσεις που επηρεάζονται και το εργατικό δυναμικό που χρειάζεται να προσελκύσουν οι φορείς των νέων επενδύσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, δεκαπέντε εξατομικευμένα κίνητρα εντάχθηκαν στις παρακάτω τρεις ομάδες:

- Κίνητρα προσέλκυσης νέας παραγωγικής διαδικασίας: επιχορήγηση για νέα επένδυση, φοροαπαλλαγή, φοροελαφρύνσεις, επιδότηση ασφαλιστικών εισφορών, απαλλαγή τελών, δάνεια με ευνοϊκούς όρους και εγγυήσεις.
- Κίνητρα διατήρησης της υφιστάμενης λειτουργίας: επιχορήγησης για αναμόρφωση / εκσυγχρονισμό της παραγωγικής λειτουργίας, επιδότηση δανειακών υποχρεώσεων, επιδότηση μισθολογικού κόστους, συμμετοχή στα ίδια κεφάλαια και δάνεια με ευνοϊκούς όρους.
- Κίνητρα για την υποστήριξη φυσικών προσώπων: απομείωση φόρου εισοδήματος, επιδότηση στεγαστικού δανείου και ενίσχυση των προβλεπόμενων επιδομάτων και προγραμμάτων κατάρτισης.

Επισημαίνεται ότι για τον προσδιορισμό των κινήτρων υπήρξε επικοινωνία με τοπικούς φορείς, υποψήφιους επενδυτές, στελέχη εμπλεκόμενων υπηρεσιών κα.

Η περαιτέρω οριοθέτηση των κινήτρων απαιτεί συγκεκριμένα επιπλέον βήματα σχετικά με την διάρκεια, τον καθορισμό των όρων και των προϋποθέσεων χορήγησής τους, τις διαδικασίες ένταξης και κήρυξης των ενισχύσεων αυτών ως συμβατών με την εσωτερική αγορά.

Ως προς το ύψος των κινήτρων επισημαίνεται καταρχάς ότι στον υφιστάμενο Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων (ΧΠΕ) που καλύπτει την περίοδο μέχρι 31.12.2021, ισχύουν τα ακόλουθα όρια ενίσχυσης:

- 25% για μεγάλες επιχειρήσεις, 35% για μεσαίες επιχειρήσεις 45% για μικρές επιχειρήσεις στη Δυτική Μακεδονία,
- 35% για μεγάλες επιχειρήσεις, 45% για μεσαίες επιχειρήσεις 55% για μικρές επιχειρήσεις στην Πελοπόννησο

Επιπρόσθετα, ισχύει ο κανόνας de minimis που προβλέπει ανώτατο όριο ενίσχυσης 200 χιλ.ευρώ/τριετία.

Περαιτέρω, υπό το καθεστώς του ν. 4399/2016 (ΦΕΚ Α' 117/22.06.2016), το μέγιστο ύψος ενίσχυσης για κάθε επενδυτικό σχέδιο είναι τα πέντε (5) εκατομμύρια ευρώ, για κάθε επιχείρηση τα δέκα (10) εκατομμύρια ευρώ και για κάθε όμιλο επιχειρήσεων τα είκοσι (20) εκατομμύρια ευρώ.

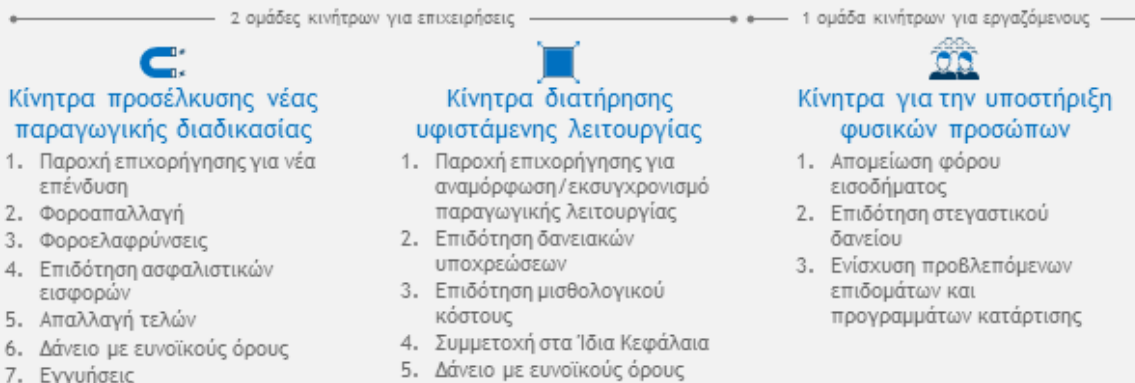
Λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα της ανάλυσης εκτιμάται πως τα όρια του ΧΠΕ δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της στρατηγικής για την αναδιάρθρωση του παραγωγικού μοντέλου των λιγνιτικών περιοχών.

Για τις Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης, Φλώρινας και για την ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης, εκτιμάται πως το συνολικό ύψος ενίσχυσης για νέες επενδύσεις απαιτείται να προσαυξηθεί σημαντικά με πρόβλεψη ενός "premium", που, ανάλογα με την κατηγορία της επένδυσης και το μέγεθος του χρηματοδοτικού κενού του επενδυτικού σχεδίου, να φτάνει το 60% στις μεγάλες, το 70% στις μεσαίες και το 80% στις μικρές επιχειρήσεις.

Στα κίνητρα αυτά θα ισχύει ο κανόνας της σώρευσης έως τα προτεινόμενα νέα όρια.

Η ένταση της ενίσχυσης στις επενδύσεις (δηλαδή το απόλυτο μέγεθος) θα εξαρτάται από το ύψος του χρηματοδοτικού κενού, ενώ σε κάθε περίπτωση δε θα ξεπερνά τα προαναφερθέντα όρια.

Κίνητρα: Σχεδιάστηκε ολοκληρωμένη δέσμη 15 εξατομικευμένων κινήτρων σε τρεις ομάδες

Η Κυβερνητική Επιτροπή Απολιγνιτοποίησης αποφάσισε να εκκινήσουν οι διαδικασίες για τη σχετική προ-κοινοποίηση (pre-notification) στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Πηγή: Ανακοίνωση Τύπου από τη συνεδρίαση της Κυβερνητικής Επιτροπής για την απολιγνιτοποίηση 11/08/2020, Ανάλυση Ομάδας ΣΔΑΗ

167

Ως προς τη συμβατότητα με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, τα κίνητρα διακρίνονται σε: (α) συμβατά με την ισχύουσα νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων για τα οποία εκτιμάται πως δεν θα χρειαστεί κάποιος ειδικός χειρισμός, (β) κατ' αρχήν συμβατά, ωστόσο εκτιμάται πως θα χρειαστεί σχετική γνωστοποίηση και (γ) μη συμβατά που χρήζουν έγκρισης μετά από την δημιουργία και κοινοποίηση στις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενός ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης.

Μέσα από τα προτεινόμενα κίνητρα θα δοθεί η δυνατότητα να αξιοποιηθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό όλες οι διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένων των τριών πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης καθώς και των υπολοίπων πηγών (εγχώριων και ευρωπαϊκών).

Ουσιαστικά τα κίνητρα θα κινητοποιήσουν και θα ενεργοποιήσουν επενδυτικά σχέδια (βλ. ενότητα 3.2), τα οποία με τη σειρά τους θα επιτρέψουν την κινητοποίηση και μόχλευση πρόσθετων χρηματοδοτικών πόρων, που σε διαφορετική περίπτωση θα παρέμεναν αδρανή.

Τέλος, σημειώνεται ότι το κόστος της ενέργειας ως βασικός παράγοντας ανταγωνιστικότητας και ελκυστικότητας των περιοχών μετάβασης, αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο της νομοθεσίας αναφορικά με την λειτουργία της αγοράς ενέργειας, με τους παρόχους ενεργειακών υπηρεσιών, όπως η ΔΕΗ, να λειτουργούν σε καθαρά ανταγωνιστική βάση.

4.3 Σχέδιο χρηματοδότησης

Το σχέδιο χρηματοδότησης της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης λαμβάνει υπόψη συγκεκριμένες παραμέτρους, όπως οι διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης καθώς και τα σχέδια των εμβληματικών και λοιπών επενδύσεων, τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες τους.

Στο πλαίσιο αυτό, μέσα από την κατάρτιση σχετικών χρηματοοικονομικών μοντέλων με αναλύσεις όλων των κρίσιμων παραμέτρων όπως ο προϋπολογισμός, ο χρονισμός του κόστους της επένδυσης, οι χρηματοροές κ.λπ. καταρτίστηκε το βέλτιστο χρηματοδοτικό σχήμα.

Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται η χρηματοδοτική στήριξη έργων που αφορούν σε ποικίλους τομείς όπως: έργα υποδομής, έργα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και εφαρμογής της ηλεκτροκίνησης, έργα στήριξης και ενίσχυσης του πρωτογενούς τομέα, έργα που προάγουν την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα κ.λπ..

Για την επίτευξη του στόχου της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης επιδιώκεται καταρχάς η πλήρης και αποδοτική αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης. Ειδικότερα, οι υπό εξέταση επενδύσεις δίδουν τη δυνατότητα πλήρους αξιοποίησης των πόρων των τριών (3) πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, Ειδικό καθεστώς InvestEU, Δανειακή Διευκόλυνση Δημοσίου Τομέα), ενώ συγχρόνως προωθείται η χρηματοδότηση επενδύσεων μέσω και των υπολοίπων πηγών, κινητοποιώντας σημαντικό ύψος ιδιωτικών κεφαλαίων (μόχλευση). Παράλληλα, σχεδιάζονται και αναπτύσσονται πρωτοβουλίες για την αξιοποίηση και άλλων εθνικών και Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μέσων και εργαλείων.

Η συνολική χρονική κατανομή του κεφαλαιακού κόστους των επενδύσεων θα εξαρτηθεί από ποικίλες παραμέτρους, όπως η έγκριση των κινητήρων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η αποκατάσταση των εδαφών, οι δημόσιες επενδύσεις και τα λοιπά υποστηρικτικά προγράμματα και έργα, η απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης κ.λπ.

Η ολοκλήρωση του σχεδιασμού, η έγκριση και η εφαρμογή των κινήτρων με ταχύτατες διαδικασίες, θα επηρεάσει σημαντικά την έγκαιρη υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων.

Παράλληλα, οι εργασίες αποκατάστασης των εδαφών θα ασκήσουν άμεση επίδραση στο χρονισμό των επενδύσεων.

Επιπρόσθετα, η υλοποίηση δημοσίων επενδύσεων, ειδικά σε επίπεδο υποδομών, θα αυξήσει σημαντικά την ελκυστικότητα των περιοχών και την δυνατότητα υποδοχής των νέων επενδυτικών σχεδίων, ενώ η μελετητική ωρίμανση των έργων σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων και την επιτάχυνση των αδειοδοτικών διαδικασιών, θα συμβάλουν καταλυτικά στην εμπροσθοβαρή υλοποίηση του χρηματοδοτικού σχεδίου.

Να επισημανθεί ότι με βάση τη μέχρι στιγμής αποτύπωση των επενδύσεων (βλ. ενότητα 3.2), το συνολικό κεφαλαιουχικό κόστος (που αρχικά εκτιμάται πως υπερβαίνει τα 5 δισεκ. ευρώ), τις ειδικότερες παραμέτρους και προϋποθέσεις κάθε δυνητικής πηγής χρηματοδότησης καθώς και την ανάγκη υιοθέτησης του βέλτιστου δυνατού χρηματοδοτικού σχήματος, η αρχική αποτύπωση του σχεδίου χρηματοδότησης του ΣΔΑΜ έχει ως ακολούθως:

- 10% έως 20% επιδοτήσεις, μέσα από την αξιοποίηση του πρώτου πυλώνα του Μηχανισμού (Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης)
- 20% έως 30% δάνεια με ευνοϊκούς όρους, μέσα από τη χρήση των δύο άλλων πυλώνων (Ειδικό Καθεστώς InvestEU, Δανειακή Διευκόλυνση δημοσίου τομέα) και των λοιπών χρηματοδοτικών εργαλείων
- 30% έως 40% εμπορικά δάνεια, μέσα από την άντληση χρηματοδότησης από εγχώριους και διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς

- 10% έως 20% ίδια κεφάλαια, μέσα από την κινητοποίηση και προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων των υποψήφιων επενδυτών.

Το εν λόγω χρηματοδοτικό σχήμα υποδηλώνει ότι σημαντικό μέρος των επενδύσεων θα πραγματοποιηθεί μέσα από μόχλευση εμπορικών (τραπεζικών) δανείων και ιδίων κεφαλαίων, καθώς μεγάλες επενδύσεις που είναι ήδη ώριμες δεν χρήζουν κάποιας περαιτέρω στήριξης.

Συγχρόνως η αξιοποίηση του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης, με στόχο όχι την άμεση εξάντληση των επιδοτήσεων (Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης) αλλά την πληρέστερη χρήση / αξιοποίηση και των τριών (3) πυλώνων του, δίδει τη δυνατότητα ένταξης και υλοποίησης ενός αυξανόμενου αριθμού επενδύσεων.

5 Χωρικός σχεδιασμός

Η ένταξη της διάστασης του «χώρου» αναγνωρίστηκε εξ αρχής ως μία από τις βασικές προϋποθέσεις για την διασφάλιση της ορθής εφαρμογής του ΣΔΑΜ. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύθηκε πληθώρα στοιχείων που σχετίζονται με τις υφιστάμενες και θεσμοθετημένες χρήσεις γης, με γεωλογικά, υδρολογικά, εδαφολογικά στοιχεία, με τη συγκέντρωση εγκαταστάσεων και υποδομών κ.λπ. καθώς και με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και τις πολιτικές χωρικής ανάπτυξης, αλλά και με τις δυνατότητες ενεργοποίησης χωρικών μηχανισμών και εργαλείων.

Αναλυτικότερα, οι χωρικές ενότητες που προσδιορίζονται κατά μήκος και εκατέρωθεν του άξονα Κοζάνης - Πτολεμαΐδας - Αμυνταίου - Φλώρινας και στην περιοχή της Μεγαλόπολης, που περιλαμβάνουν τις γαίες των ευρέων ζωνών εξόρυξης λιγνίτη και λειτουργίας των Ατμοηλεκτρικών Σταθμών της ΔΕΗ Α.Ε. καθορίστηκαν ως Ζώνες Απολιγνιτοποίησης (ΖΑΠ).

Με γνώμονα την επίτευξη περιβαλλοντικής, κοινωνικής και οικονομικής ισορροπίας στις περιοχές μετάβασης σε αρμονία με τους άξονες προτεραιότητας του ΣΔΑΜ, αποφασίστηκε η χρήση του θεσμικού εργαλείου των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΠΣ). Στο πλαίσιο αυτό, έχουν ήδη καθοριστεί οι στρατηγικές κατευθύνσεις ανάπτυξης νέων γενικών χρήσεων γης: καθαρές μορφές ενέργειας και ενεργειακά δίκτυα, άλλες παραγωγικές χρήσεις κατάλληλες στα υπάρχοντα εδάφη, επαναχρησιμοποίηση κτιρίων και μη σκαμμένων οικοπέδων προς εγκατάσταση παραγωγικών δραστηριοτήτων, δίκτυα τεχνικών υποδομών (μεταφορικά και αστικών υποδομών), περιβαλλοντική / τοπιολογική αποκατάσταση των εδαφών των ορυχείων για την «αναγέννηση» του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου κ.λπ..

Περαιτέρω, έχει ολοκληρωθεί ψηφιακός χάρτης των ΖΑΠ επί του οποίου αποτυπώθηκε αναλυτικά η χωροθέτηση χρήσεων ύστερα από καταγραφή, μελέτη και ανάλυση των υφιστάμενων χρήσεων γης, των δεσμευμένων περιοχών (π.χ. εγκεκριμένοι φωτοβολταϊκοί σταθμοί), του συγκοινωνιακού δικτύου, των δικτύων μεταφοράς ενέργειας, των ψηφιακών μοντέλων εδάφους, των θεσμοθετημένων χρήσεων γης, των κατευθύνσεων χωρικών κανόνων κ.λπ..

Στο πλαίσιο αυτό, με πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση, οι Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Φλώρινας στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και ο Δήμος Μεγαλόπολης της Περιφέρειας Πελοποννήσου χαρακτηρίστηκαν ως ΖΑΠ και τα λιγνιτικά πεδία και οι λιγνιτικές μονάδες χαρακτηρίστηκαν ως «Πυρήνες» των ΖΑΠ.

Στις ζώνες αυτές θα επιταχυνθεί η εκπόνηση των ως άνω Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΠΣ).

Τα ΕΠΣ, ουσιαστικά, θεμελιώνουν τον σχεδιασμό της δίκαιης μετάβασης καθώς μέσω του καθορισμού χρήσεων γης θα αποσαφηνισθεί ποιες δραστηριότητες μπορούν να αναπτυχθούν, σε ποια εδάφη και με ποιους όρους. Ταυτόχρονα, θεσπίστηκαν ειδικές ρυθμίσεις για την υλοποίηση έργων ΑΠΕ και Συμπαγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης στους Πυρήνες των ΖΑΠ προκειμένου να διευκολυνθούν και να επιταχυνθούν κρίσιμες επενδύσεις. Ειδικότερα:

Στις ΖΑΠ δημιουργείται ένα χωρικό και κοινωνικο-οικονομικό Πλαίσιο Δίκαιης Μετάβασης με τους παρακάτω βασικούς στόχους:

- Την αναδιάρθρωση της παραγωγικής ενεργειακής δραστηριότητας και την «ανασυγκρότηση» και ανασχεδιασμό των επιχειρηματικών προοπτικών ανάπτυξης των τριών τομέων παραγωγής (πρωτογενής, δευτερογενής και τριτογενής),
- Την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης από τις επιπτώσεις της εξόρυξης του λιγνίτη και της λειτουργίας των ΑΗΣ, τόσο στα φυσικά και ανθρωπογενή της συστήματα όσο και στο τοπίο,
- Την εναρμόνιση με τη γενικότερη ενεργειακή πολιτική και την πολιτική για την κλιματική αλλαγή της Ε.Ε. και της χώρας, όπως εκφράζεται στον Οδικό Χάρτη για την Ενέργεια με ορίζοντα το 2050 και τον Εθνικό Ενεργειακό Σχεδιασμό, σε συνδυασμό με το Στρατηγικό Πλαίσιο για μια ανθεκτική Ενεργειακή Ένωση,
- Την αποτελεσματική διαχείριση και αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων που θα έχει η απολιγνιτοποίηση στις επηρεαζόμενες περιοχές.

Οι ενδεικνυόμενες χωρικές παρεμβάσεις και ρυθμίσεις και τα οικονομικά, διαχειριστικά ή άλλα μέσα, μέτρα και προγράμματα δράσης, κατά φάσεις και φορείς χρηματοδότησης, τα οποία κρίνονται απαραίτητα για την ανάπτυξη, την αποκατάσταση και την αναβάθμιση των ΖΑΠ, καθορίστηκαν σε πρώτη φάση στο ΣΔΑΜ, ενώ θα προσδιοριστούν περαιτέρω στο στάδιο της ανάπτυξης των ΕΠΣ σε κάθε Δημοτική Ενότητα των Δήμων που διοικητικά εμπλέκονται ή σε ευρύτερες περιοχές, οι οποίες και επηρεάζονται από την διαδικασία απολιγνιτοποίησης.

Ειδικότερα, με τα ΕΠΣ θα καθοριστούν σε ένα σύνολο κειμένων, χαρτών και διαγραμμάτων: οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης, οι γενικοί όροι και περιορισμοί δόμησης, καθώς και κάθε άλλο μέτρο, όρος ή περιορισμός που απαιτείται για την υλοποίηση του ΣΔΑΜ. Με αυτόν τον τρόπο οι εν λόγω περιοχές καθίστανται κατάλληλες, είτε για τη δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων δραστηριοτήτων και την εγκατάσταση επιχειρήσεων, είτε για την πραγματοποίηση άλλων προγραμμάτων εξυγίανσης, ανάπλασης καθώς και για την υλοποίηση παρεμβάσεων αποκατάστασης του τοπίου και του περιβάλλοντος.

Για την περαιτέρω προώθηση και την επιτάχυνση των διαδικασιών που απαιτούνται για την προκήρυξη, την εκπόνηση και την έγκριση των ΕΠΣ, έχει συγκροτηθεί εξειδικευμένη ομάδα έργου.

Είναι αυτονόητο ότι κατά τη φάση εκπόνησης των Ειδικών Πολεοδομικών Σχεδίων θα ληφθεί υπόψη η στρατηγική για την επίτευξη των αναπτυξιακών πυλώνων του ΣΔΑΜ, μέσα από την ανάδειξη και

αξιοποίηση των εγγενών δυνατοτήτων των περιοχών όπως π.χ. το υδάτινο δυναμικό, ο πολιτισμός, το φυσικό περιβάλλον και η βιομηχανική κληρονομιά.

Παράλληλα με δεδομένο ότι η αποκατάσταση των εδαφών αποτελεί κυρίαρχη πρόκληση της δίκαιης μετάβασης, τόσο στην περιβαλλοντική όσο και στην αναπτυξιακή της διάσταση (προσέλκυση επενδύσεων), εκπονείται ήδη σχεδιασμός ενός προγράμματος πρόδρομων εργασιών αποκατάστασης των εδαφών που θα αποδεσμεύσει η ΔΕΗ εντός των «Πυρήνων» των ΖΑΠ με χρηματοδότηση ύψους 300 εκατ. ευρώ από το νέο Ταμείο Ανάκαμψης.

Η υλοποίηση των παρεμβάσεων αυτών θα συμβάλλει στη βραχυχρόνια διατήρηση θέσεων εργασίας, με διαφορετικό αναπτυξιακό πρόσημο για τις περιοχές μετάβασης. Σημειώνεται ότι τα συγκεκριμένα έργα δεν απαιτούν ιδιαίτερη μελετητική και αδειοδοτική ωρίμανση ή αυξημένες δεξιότητες και για τον λόγο αυτόν οδηγούν σε ταχεία ανάληψη νομικών δεσμεύσεων, δεδομένου ότι ο μηχανισμός υλοποίησης είναι ήδη εγκατεστημένος.

Τέλος, επισημαίνεται ότι η αποκατάσταση και η αναπροσαρμογή της χρήσης των εδαφών συνιστά την επιτομή της διαδικασίας απολιγνιτοποίησης, η δε χρηματοδότησή των αναγκών για τον σκοπό αυτόν δαπανών εμπίπτει στις επιλεξιμότητες του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης και του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF) αλλά και του REACT-EU, βασικός αναπτυξιακός πυλώνας των οποίων είναι η πράσινη μετάβαση και η προώθηση επενδύσεων με σκοπό την ανάκαμψη της οικονομίας.

6 Επανακατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού

Βασική προτεραιότητα του ΣΔΑΜ αποτελεί η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Για την αξιολόγηση των δυνατοτήτων απασχόλησης, η Συντονιστική Επιτροπή επεξεργάσθηκε στοιχεία ανεργίας και επαγγελματικών δεξιοτήτων που διατηρούνται στη ΔΕΗ και τον ΟΑΕΔ.

Η ανάλυση των στοιχείων αυτών ανέδειξε έναν μεγάλο αριθμό ανέργων και εν δυνάμει επηρεαζομένων εργαζομένων σε λιγνιτικές δραστηριότητες, με πολυετή πείρα και δεξιότητες σχετικές με την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και την εξόρυξη λιγνίτη, τις χωματοургικές εργασίες, τον χειρισμό μηχανημάτων καθώς και με εργασίες γραφείου. Η παρουσία μεγάλου αριθμού ανθρώπινου δυναμικού με τις τεχνικές αυτές δεξιότητες, αποτελεί σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που μπορεί να αξιοποιηθεί άμεσα.

Κατά την μετάβαση προς μια νέα διαφοροποιημένη οικονομία δημιουργούνται περί τις 6.000 θέσεις εργασίας στη Δ. Μακεδονία και 2.000 στην ευρύτερη περιοχή της Μεγαλόπολης, κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα. Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Μεγαλόπολης, υπολογίζεται πως το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό μπορεί να καλύψει το ~67% των θέσεων, ενώ για την κάλυψη των εναπομεινουσών προβλέπεται να χρειασθεί εισροή εργαζομένων από τις όμορες περιοχές.

Οι θέσεις αυτές αφορούν στις αποκαταστάσεις των εδαφών καθώς και στην υλοποίηση των εμβληματικών και λοιπών σχεδιαζόμενων επενδύσεων. Στις θέσεις αυτές θα αρχίσει η απορρόφηση εργαζομένων μέχρι τουλάχιστον το 2024 στη Μεγαλόπολη και το 2026 στη Δυτική Μακεδονία, όπου αναμένεται να έχει υλοποιηθεί ένα μεγάλο ποσοστό των εμβληματικών επενδύσεων.

Δεδομένου ότι οι επαγγελματικές δεξιότητες που απαιτούνται στη φάση της κατασκευής είναι παρεμφερείς με τις υπάρχουσες δεξιότητες του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού, η ανάγκη επανακατάρτισης για την κάλυψή τους χαρακτηρίζεται ως πολύ χαμηλή.

6.1 Εκτιμώμενες ανάγκες επανακατάρτισης

Με τη σταδιακή ολοκλήρωση της κατασκευής των επενδύσεων, προβλέπεται να μετασχηματιστεί η ζήτηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων.

Η σχετική μελέτη που ολοκληρώθηκε για τις ανάγκες κατάρτισης του ΣΔΑΜ προβλέπει ότι, στη φάση της λειτουργίας τους, οι νέες επιχειρήσεις θα αυξήσουν την ζήτηση σε εξειδικευμένο προσωπικό (ερευνητές /επιστήμονες, στελέχη), ενώ, παράλληλα, δημιουργείται σημαντικός αριθμός θέσεων για δεξιότητες φυτοκόμων, γεωπόνων, οινοπαραγωγών, αγροτών, κτηνοτρόφων, επαγγελματιών εστίασης και τουρισμού καθώς και υπαλλήλων για λοιπές διοικητικές εργασίες.

Με δεδομένο ότι οι υπάρχουσες δεξιότητες καθορίζουν τις δυνατότητες απορρόφησης του υφιστάμενου δυναμικού, υπολογίζεται πως 47% επί του συνόλου (περιλαμβάνονται και οι επηρεαζόμενοι εργαζόμενοι της ΔΕΗ και οι βραχυχρόνια τοπικά άνεργοι της Δυτικής Μακεδονίας) ενδέχεται να χρειαστεί κάποιας μορφής επανακατάρτιση ιδιαίτερα σε επαγγέλματα χαμηλότερης εξειδίκευσης.

Δ.Μακεδονία: ~2,600 θέσεις (~47%) αναμένεται να χρειαστούν μέτρια ή υψηλή επανακατάρτιση

Αρχική εκτίμηση

Νέες δεξιότητες	Θέσεις προς κάλυψη	Απορροφούμενες δεξιότητες και δυνατότητα κάλυψης ¹	Διαφορά	Ανάγκη επανακατάρτισης
Αρχιτέκτονες, μηχανικοί	-215	Μηχανικοί/ φυσικοί (-1,130)	+915	●
Τεχνίτες, οδηγοί, κλπ. ¹	-1,295	Οδηγοί/ χειριστές (-1,450)	+155	●
Ιατροί, νοσηλεύτες, κλπ. ³	-220	Βιολόγοι/ ιατροί (-420)	+200	●
Στελέχη επιχειρήσεων	-515	Οικονομολόγοι (-210) Υπάλληλοι γραφείου (-1,130)	+825	●
Ερευνητές, επιστήμονες	-615	Μηχανικοί/ φυσικοί (-915)	+300	●
Φυτακόμοι, γεωπόνοι, αναπαραγωγοί	-160	Γενικών καθηκόντων (-450)	+290	●
Αγρότες, κτηνοτρόφοι	-260	Ανεπίδεκτοι εργάτες (-1,220)	+960	●
Επαγγελματίες εστίασης-τουρισμού	-520	Έμποροι/ πωλητές (-1,800)	+1,280	●
Λιπαό διοικητικό προσωπικό	-1,615	Υπάλληλοι γραφείου (-820) Έμποροι/ πωλητές (-1,280)	+485	●
Σύνολο	~5,415	~7,850	+2,400	

Ανάγκη και τύπος επανακατάρτισης
 ● Χαμηλή (<1 μήνες ενδοεπαγγελματικά) ● Μέτρια (1-3 μήνες σε αρμόδια φορέα) ● Υψηλή (3+ μήνες σε αρμόδια φορέα)

Σημείωση: Οι δεξιότητες με βάση απορροφούνται σε δύο δεξιότητες για αυτό και εμφανίζονται με διαφορετικούς αριθμούς εντός παρενθέσεων. Οι έμμεσες και προκαλούμενες θέσεις απασχόλησης εκτιμήθηκαν με βάση τους πολλαπλασιαστές του ΤΕΕ Δ. Μακεδονίας; 1. Εντός παρενθέσεων ο αριθμός θέσεων που μπορούν να καλυφθούν ανά δεξιότητα. Πηγή: Ανάλυση Ομάδας ΣΔΑΜ

130

Στην περιοχή της Μεγαλόπολης το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται στο 40% του συνόλου.

Μεγαλόπολη: Πιθανή εισροή έως ~1,200 εργαζομένων και μέτρια έως υψηλή επανακατάρτιση για ~1,000

Αρχική εκτίμηση

Νέες δεξιότητες	Θέσεις προς κάλυψη	Απορροφούμενες δεξιότητες και δυνατότητα κάλυψης ¹	Διαφορά	Ανάγκη επανακατάρτισης
Αρχιτέκτονες, μηχανικοί	-130 (-5%)	Μηχανικοί/ φυσικοί (-125)	-5	●
Τεχνίτες, οδηγοί, φροντιστές κλπ. ¹	-990 (-37%)	Τεχνίτες κατασκευών (-70), Οδηγοί/ χειριστές (-415), Ανεπίδεκτοι εργάτες (135)	-370	●
Ιατροί, νοσηλεύτες, κλπ. ³	-25 (-1%)	Βιολόγοι/ ιατροί (-25)	0	●
Ερευνητές, επιστήμονες	-255 (-10%)	Βιολόγοι/ ιατροί (-10), Εκπαιδευτικοί (-15)	-230	●
Στελέχη επιχειρήσεων	-210 (-8%)	Οικονομολόγοι (-15)	-195	●
Αγρότες, κτηνοτρόφοι	-135 (-5%)	Ανεπίδεκτοι εργάτες (-135)	0	●
Λιπαό διοικητικό προσωπικό	-695 (-27%)	Υπάλληλοι γραφείου (-185), Έμποροι/ πωλητές (-150)	-370	●
Φυτακόμοι, γεωπόνοι, αναπαραγωγοί	-85 (-3%)	Γενικών καθηκόντων (-85)	0	●
Επαγγελματίες εστίασης-τουρισμού	-115 (-4%)	Γενικών καθηκόντων (-35), Άλλα (-55)	-25	●
Σύνολο	~2,645	~1,500	-1,200	

Ανάγκη και τύπος επανακατάρτισης
 ● Χαμηλή (<1 μήνες ενδοεπαγγελματικά) ● Μέτρια (1-3 μήνες σε αρμόδια φορέα) ● Υψηλή (3+ μήνες σε αρμόδια φορέα)

Σημείωση: Οι δεξιότητες με βάση απορροφούνται σε δύο δεξιότητες για αυτό και εμφανίζονται με διαφορετικούς αριθμούς εντός παρενθέσεων. Οι έμμεσες και προκαλούμενες θέσεις απασχόλησης εκτιμήθηκαν με βάση τους πολλαπλασιαστές του ΤΕΕ Δ. Μακεδονίας; 1. Εντός παρενθέσεων ο αριθμός θέσεων που μπορούν να καλυφθούν ανά δεξιότητα; 2. Δευτερεύουσα επιλογή απορρόφησης. Πηγή: Ανάλυση Ομάδας ΣΔΑΜ

139

Πιο συγκεκριμένα, με βάση το ενδεικτικό διαφοροποιημένο μοντέλο ανάπτυξης των επηρεαζόμενων περιοχών που εκπονήθηκε για τις ανάγκες κατάρτισης του ΣΔΑΜ, προκρίνεται η επανακατάρτιση για την κάλυψη 3,600 θέσεων εργασίας, σε τρεις τομείς ειδικότητων: (1) Αγροτική παραγωγή (640 θέσεις), (2) Εστίαση και τουρισμός (635 θέσεις) και (3) Διοικητικές υπηρεσίες (2.325 θέσεις).

Σημειώνεται ότι μέσω των προγραμμάτων επανακατάρτισης δίνεται η ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους να βελτιώσουν τις υπάρχουσες δεξιότητές τους, να αυξήσουν τις γνώσεις τους και να αποκτήσουν πρακτική εμπειρία σε νέα καθήκοντα. Παράλληλα, στο πλαίσιο των συγκεκριμένων προγραμμάτων θα υπάρχει η δυνατότητα επιμόρφωσης σε ευρύτερες αλλά απαραίτητες δεξιότητες, όπως ενδεικτικά, λειτουργία Η/Υ για επαγγελματική χρήση, εισαγωγή σε νέες τεχνολογίες τηλεργασίας κ.λπ.. Η δυνατότητα αυτή παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον, ιδιαίτερα στην περίπτωση των τοπικών ανέργων οι οποίοι χρειάζονται και αρχική κατάρτιση, διότι εργάζονταν σε θέσεις που δεν απαιτούσαν ιδιαίτερες τεχνικές /κάθετες δεξιότητες (hard skills), αλλά που επίσης έχουν ανάγκη από κατάρτιση σε ήπιες ή / και οριζόντιες δεξιότητες (soft skills).

Τέλος, σημειώνεται ότι οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις που συνδυάζουν την κατάρτιση με την επιδότηση της εργασίας (προγράμματα απασχόλησης) είναι ιδιαίτερα κρίσιμες για τη δίκαιη μετάβαση. Τα προγράμματα απασχόλησης σε συνδυασμό με την επανακατάρτιση θα δώσουν την ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους να απορροφηθούν ταχύτερα στην αγορά εργασίας, ενώ αναμένεται να συμβάλουν σημαντικά στην προσέλκυση επενδύσεων στις επηρεαζόμενες περιοχές.

Υπογραμμίζεται πως στο πλαίσιο της διαδικασίας επανακατάρτισης, όλοι οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να μεριμνήσουν για την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα σχετικά προγράμματα.

6.2 Φορείς επανακατάρτισης (ενδεικτικά)

Η ύπαρξη ανθρώπινου δυναμικού καταρτισμένου στις νέες απαιτούμενες δεξιότητες θα αποτελέσει βασικό παράγοντα επιτυχίας της δίκαιης μετάβασης και καταλύτη για την προσέλκυση επιπλέον εμβληματικών και περιφερειακών επενδύσεων.

Για τη διασφάλιση της ποιότητας της επανακατάρτισης, οι φορείς παροχής των σχετικών υπηρεσιών θα πρέπει να διαθέτουν μεγάλη εμπειρία στην υλοποίηση αντίστοιχων προγραμμάτων, κατάλληλο εκπαιδευτικό προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.

Από την ανάλυση της Συντονιστικής Επιτροπής ΣΔΑΜ, προκύπτουν οι παρακάτω πιθανοί φορείς για την ανάληψη έργων επανακατάρτισης: Τα τοπικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) όπως το Πανεπιστήμιο Δ. Μακεδονίας (ΠΔΜ) και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (ΠΑΠΕΛ), ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) και Ιδιωτικοί ανεξάρτητοι φορείς που ανταποκρίνονται στα ανωτέρω χαρακτηριστικά. Αναλυτικά:

- Τοπικά ΑΕΙ: Η περίπτωση των τοπικών ΑΕΙ παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω της πολυετούς παρουσίας τους στις επηρεαζόμενες περιοχές και της αποδοχής τους από την τοπική κοινωνία, σε συνδυασμό με την ύπαρξη στελεχωμένου και ενεργού Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (ΚΕΔΙΒΙΜ). Τα ΚΕΔΙΒΙΜ στα οποία λειτουργούν ήδη τμήματα επανακατάρτισης σε πολλαπλούς επιστημονικούς κλάδους, διαθέτουν άρτια υλικοτεχνική υποδομή με δυνατότητα ταχείας δημιουργίας νέων κύκλων μαθημάτων αναλόγως με τις εκάστοτε ανάγκες.
- Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ): Αντίστοιχα ο ΟΑΕΔ, ως φορέας με αδιαμφισβήτητη εμπειρία σε θέματα επανακατάρτισης και επανένταξης ανέργων, θα μπορούσε να αποτελέσει πυλώνα ανάπτυξης δεξιοτήτων του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού, είτε αυτόνομα είτε σε συνεργασία με τα τοπικά ΑΕΙ και λοιπούς φορείς. Είναι σύνηθες και θεμιτό ο ΟΑΕΔ να χρηματοδοτεί κύκλους μαθημάτων που οργανώνονται και υλοποιούνται από τα ΚΕΔΙΒΙΜ.

Επιπλέον της επανακατάρτισης, ο ΟΑΕΔ δύναται μέσω των υφιστάμενων δομών του (6 Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης (ΚΠΑ2), 5 Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ), 1 Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), 1 Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)) να συμβάλει με τρόπο ολοκληρωμένο στην όλη προσπάθεια, παρέχοντας πληθώρα συμβουλευτικών υπηρεσιών π.χ. ψυχολογικής υποστήριξης, βοήθειας για την προετοιμασία συνεντεύξεων, συγγραφής βιογραφικού σημειώματος, ενώ έχει και τη δυνατότητα καταβολής επιδόματος μετεγκατάστασης για τους ανέργους που θα προσληφθούν μέσω των προγραμμάτων απασχόλησης που διοργανώνει. Επίσης, θα μπορούσε να συνεισφέρει στην επανακατάρτιση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού μέσω των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) που διαθέτει ήδη στις επηρεαζόμενες περιοχές.

- Ιδιωτικοί ανεξάρτητοι φορείς: Στο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς, η μεγάλη ζήτηση για υπηρεσίες επανακατάρτισης και δια βίου μάθησης αναμένεται να δημιουργήσει αύξηση της επιχειρηματικότητας στους συγκεκριμένους τομείς. Η προσέλκυση νέων επιχειρηματιών, ή άλλων εξειδικευμένων ινστιτούτων επανακατάρτισης, πχ. (IN-ΕΣΑμεΑ), ή φορέων, πχ. ΣΕΒΕ στη Δ. Μακεδονία, αναμένεται να δημιουργήσει θεμιτό ανταγωνισμό, γεγονός που θα αυξήσει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, σε συνδυασμό με ενδεχόμενη δημιουργία επιπλέον θέσεων εργασίας.
- Το ΣΔΑΜ προωθεί επίσης την ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση και επανακατάρτιση (ενδοεταιρικά σεμινάρια). Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που η ανάγκη επανακατάρτισης χαρακτηρίζεται ως χαμηλή, λόγω της προγενέστερης επαγγελματικής εμπειρίας των υποψηφίων εργαζομένων, προκρίνεται η επιμόρφωση τους ενδοεταιρικά. Οι επιχειρήσεις που θα επιλέξουν τη στρατηγική αυτήν, θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν τις εισφορές Λογαριασμού για την Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ) που καταβάλλονται στον ΟΑΕΔ για τη μείωση του κόστους εκπαίδευσης. Οι εν λόγω φορείς θα μπορούσαν να αναλάβουν το έργο της επανακατάρτισης ανεξάρτητα, αλλά και επιδιώκοντας συμπράξεις μεταξύ τους.

Περαιτέρω, η παρουσία και δραστηριοποίηση πολλών και διαφορετικών φορέων στις λιγνιτικές περιοχές, θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα παράλληλο εκπαιδευτικό οικοσύστημα, με ανάπτυξη συνεργασιών, συμπεριλαμβανομένου και του τομέα της δια βίου μάθησης, ακολουθώντας την πορεία ανάπτυξης της τοπικής οικονομίας (οι επαγγελματικές δεξιότητες που θα χρειάζονται μελλοντικά, εξελίσσονται σε συνάρτηση με την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας).

Αναμφισβήτητα η επανακατάρτιση και η κουλτούρα δια βίου μάθησης αποτελούν πολύ σημαντικούς μοχλούς ανάπτυξης, καθώς οι περιοχές που θα διαθέτουν ικανό και καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό θα διαθέτουν ουσιαστικά ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στον τομέα της προσέλκυσης επενδύσεων.

Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι η οργάνωση ενός αποτελεσματικού προγράμματος επανακατάρτισης δεν αποτελεί μια απλή διαδικασία. Είναι βασικό να αποδοθεί έμφαση στην πρακτική άσκηση, ιδιαίτερα στα προγράμματα τα οποία δεν θα παρέχονται με φυσική παρουσία αλλά μόνο διαδικτυακά. Η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων στον σχεδιασμό των προγραμμάτων αυτών είναι καίριας σημασίας για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διασύνδεσης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Στο πλαίσιο της κατάρτισης του ΣΔΑΜ, η Συντονιστική Επιτροπή μελέτησε και παρουσίασε βέλτιστες πρακτικές αντίστοιχων προγραμμάτων από πέντε (5) διαφορετικές χώρες και κατέγραψε συγκεκριμένους παράγοντες επιτυχίας:

- Συγχρηματοδότηση από δημόσιους φορείς: Μέρος του προϋπολογισμού των προγραμμάτων συνήθως καλύπτεται από την κεντρική κυβέρνηση, τις Περιφέρειες ή και την Ευρωπαϊκή Ένωση (ενδεικτικά: Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ταμείο Ανάκαμψης).
- Συνεργασίες με έμπειρους ιδιωτικούς φορείς (μέσω ΣΔΙΤ): Ενίσχυση της ποιότητας των σπουδών και μείωση της οργανωτικής πολυπλοκότητας λόγω της συσσωρευμένης εμπειρίας των φορέων.
- Ευκολία κλιμάκωσης (scalability): Δυνατότητα στελέχωσης ολιγομελών τμημάτων, με την προοπτική δημιουργίας πολλαπλών κύκλων μαθημάτων, συχνά επαναλαμβανόμενων προκειμένου να υπάρχει η δυνατότητα κάλυψης δεκάδων χιλιάδων συμμετεχόντων διαχρονικά.
- Ολιστική μέριμνα εργασιακής επανένταξης: Συνδυαστικά με την τεχνική κατάρτιση, παρέχουν υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης, επαγγελματικού προσανατολισμού, προετοιμασία βιογραφικού.
- Αποζημιωνόμενο κόστος παρακολούθησης: Οι συμμετέχοντες είτε καταβάλουν το κόστος εκπαίδευσης και αποζημιώνονται με την εύρεση εργασίας, είτε παρακολουθούν δωρεάν, με χορήγηση voucher.

7 Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΣΔΑΜ

7.1 Κανονιστικό πλαίσιο προγραμματικής περιόδου 2021-2027

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το ΣΔΑΜ δεν απορρέει από το υπό διαμόρφωση κανονιστικό πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2021-2027 αναφορικά με τη δίκαιη μετάβαση των εξαρτημένων από τον άνθρακα Περιφερειών και περιοχών της Ε.Ε., αφετηρία του οποίου είναι η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και το επενδυτικό σχέδιο Βιώσιμη Ευρώπη.

Στο πλαίσιο αυτό, με στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής και της πανδημίας COVID-19, η Ε.Ε. αποφάσισε να ενισχύσει με πρόσθετους πόρους τους εθνικούς προϋπολογισμούς, μέσω του Προσωρινού Μέσου Ανάκαμψης, καθώς και τις ως άνω Περιφέρειες και περιοχές, μέσω του νέου Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης. Οι πόροι αυτοί θα προέλθουν από τον νέο προϋπολογισμό της Ε.Ε. για την περίοδο 2021-2027 ύψους 1.074,3 δισεκ. ευρώ καθώς και από το Χρηματοδοτικό Προσωρινό Μέσο Ανάκαμψης ύψους 750 δισεκ. ευρώ, το οποίο συναπαρτίζουν ένας Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και η πρωτοβουλία React-EU.

Ειδικότερα, οι πόροι για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών συνεπειών της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα θα διατεθούν στις επενδυτικές προτεραιότητες που προσδιορίζονται στις -ανά χώρα- [συστάσεις](#) τις οποίες εκδίδει το Συμβούλιο της Ε.Ε. στο τέλος του κύκλου συντονισμού της οικονομικής και δημοσιονομικής της πολιτικής (Ευρωπαϊκό Εξάμηνο). Οι συστάσεις αυτές καταρτίζονται με βάση [αξιολόγηση](#)² που διενεργεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην οποία επισυνάπτονται -ανά χώρα-

² Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2020) 150 final, 26.02.2020 «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2020: Αξιολόγηση της προόδου σχετικά με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, και αποτελέσματα των εμπεριστατωμένων επισκοπήσεων βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011»

ειδικές εκθέσεις³. Ειδικότερα, αναφορικά με τη δίκαιη μετάβαση, το Παράρτημα Δ της έκθεσης για την Ελλάδα «παρέχει τη βάση διαλόγου μεταξύ της Ελλάδας και των υπηρεσιών της Επιτροπής καθώς και την καθοδήγηση για τον προγραμματισμό του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης». Τέλος, στο Παράρτημα αναφέρεται ότι οι πόροι του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης θα πρέπει να διατεθούν στις δύο περιοχές εξόρυξης λιγνίτη⁴ (Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και περιοχή της Μεγαλόπολης) και στα νησιά⁵.

Συνεπώς, προαπαιτούμενο για την έγκρισή του νέου Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027 είναι η ένταξη των νήσων Βορείου και Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης στον σχεδιασμό για την απεξάρτηση από τον άνθρακα. Υπό το φως των δεδομένων αυτών και αναλογικά προς τον στόχο αυτό, διευρύνεται η σύνθεση και ο σκοπός της Κυβερνητικής και της Συντονιστικής Επιτροπής ΣΔΑΜ.

Σήμερα, ένα σχεδόν έτος μετά τις σχετικές Ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και λίγο πριν την επίσημη έναρξη της περιόδου προγραμματισμού 2021-2027, το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο που θα επιτρέπει την έναρξη εφαρμογής του ΕΣΠΑ και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης δεν έχει ακόμα υιοθετηθεί. Συγκεκριμένα:

- (α) Η Πρόταση Κανονισμού Κοινών Διατάξεων⁶ (ΚΚΔ) αναφορικά με τη θέσπιση πέντε στόχων πολιτικής για μια Ευρώπη 1) εξυπνότερη⁷, 2) πιο «πράσινη»⁸, 3) πιο διασυνδεδεμένη⁹, 4) πιο κοινωνική¹⁰ και 5) πιο κοντά στους πολίτες¹¹, καθώς και των όρων και των ειδικών κανόνων για την υλοποίηση των στόχων αυτών με πόρους από τα επιμέρους Ταμεία της Ε.Ε., .
- (δ) Η επακόλουθη τροποποίηση¹² της Πρότασης Κανονισμού Κοινών Διατάξεων ώστε να εισαχθεί η «Δίκαιη Μετάβαση» ως νέος Ειδικός Στόχος Πολιτικής και να ενσωματωθεί το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης στον Κανονισμό, ως νέο Ταμείο, μαζί με το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΚΤ+. Ο νέος Ειδικός Στόχος αποβλέπει «στην αναδιάρθρωση της ενεργειακής ταυτότητας των περιοχών σε μετάβαση, με την ταυτόχρονη αποκατάσταση των εδαφών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, μέσω της ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων και της στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού για την ομαλή προσαρμογή του στις νέες συνθήκες»
- (ε) Η πρόταση¹³ Κανονισμού για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης που εξειδικεύει τον νέο Ειδικό Στόχο και συνοδεύει την ως άνω τροποποίηση,

³ Οι εκθέσεις αναλύουν διεξοδικά τις βασικές κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις με μακροοικονομική σημασία τις οποίες αντιμετωπίζει κάθε κράτος-μέλος σε σχέση με τις τέσσερις παραμέτρους της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας -περιβαλλοντική βιωσιμότητα, αύξηση της παραγωγικότητας, δικαιοσύνη και μακροοικονομική σταθερότητα- και λαμβάνονται υπόψη για την κατάρτιση των -ανά χώρα- «συστάσεων» του Συμβουλίου της Ε.Ε.. Οι εν λόγω εκθέσεις είναι επικεντρωμένες στις οικονομικές πολιτικές και στις πολιτικές απασχόλησης που απαιτούνται για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις στο πλαίσιο των ως άνω παραμέτρων.

⁴ Όπου πάνω από το 30% της ηλεκτρικής ενέργειας παράγεται από λιγνίτη και στα νησιά

⁵ Όπου περίπου 10 % της ηλεκτρικής ενέργειας παράγεται από βαρύ πετρέλαιο ή ντίζελ.

⁶ COM (2018) 375 final, 29.05.2018

⁷ Καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός

⁸ Με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα

⁹ Κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών,

¹⁰ Υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

¹¹ Βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες

¹² COM (2020) 23 final, 14.01.2020

¹³ COM (2020) 22 final, 14.01.2020

(ζ) Η τροποποίηση¹⁴ της ως άνω Πρότασης Κανονισμού.

Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τροπολογία που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 17 Σεπτεμβρίου 2020, η κατανομή των χρηματοδοτικών μέσων του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης θα πρέπει να εστιάζεται στις πλέον θιγόμενες περιοχές και να αποτυπώνει την ικανότητα των κρατών-μελών να χρηματοδοτήσουν τις απαραίτητες επενδύσεις, ώστε να ανταπεξέλθουν στη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα, με ιδιαίτερη προσοχή στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, τις εξόχως απόκεντρες περιοχές, τις ορεινές, νησιωτικές, αραιοκατοικημένες, αγροτικές, απομακρυσμένες και γεωγραφικά μειονεκτούσες περιοχές των οποίων ο μικρός πληθυσμός καθιστά πιο δύσκολη την εφαρμογή της μετάβασης της ενέργειας προς την κλιματική ουδετερότητα, και λαμβάνοντας υπόψη την αρχική θέση κάθε κράτους-μέλους.

7.2 Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης

Σύμφωνα με την Πρόταση Κανονισμού για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, το Ταμείο «θα επικεντρωθεί στην οικονομική διαφοροποίηση των εδαφών που επηρεάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της μετάβασης, ιδίως όσον αφορά τις αναμενόμενες απώλειες θέσεων εργασίας και τον μετασχηματισμό των παραγωγικών διεργασιών των βιομηχανικών εγκαταστάσεων με την υψηλότερη ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου καθώς και στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων και την ενεργό ένταξη των εργαζομένων και των ατόμων που αναζητούν εργασία στα εν λόγω εδάφη, υποστηρίζοντας αποκλειστικά τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- α) παραγωγικές επενδύσεις σε Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των νεοφυών επιχειρήσεων που οδηγούν σε οικονομική διαφοροποίηση και μετατροπή·
- β) επενδύσεις στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων, μέσω εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων και συμβουλευτικών υπηρεσιών·
- γ) επενδύσεις σε δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας και προώθηση της μεταφοράς προηγμένων τεχνολογιών·
- δ) επενδύσεις στην ανάπτυξη τεχνολογίας και υποδομών για οικονομικά προσιτή καθαρή ενέργεια, στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στην ενεργειακή απόδοση και στις ΑΠΕ·
- ε) επενδύσεις στην ψηφιοποίηση και την ψηφιακή συνδεσιμότητα·
- στ) επενδύσεις στην αναγέννηση και απορρύπανση εκτάσεων, σε σχέδια αποκατάστασης του εδάφους και αναπροσαρμογής της χρήσης·
- ζ) επενδύσεις στην ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας, μεταξύ άλλων μέσω της πρόληψης και της μείωσης αποβλήτων, μέσω της αποδοτικής χρήσης των πόρων, της επαναχρησιμοποίησης, της επισκευής και της ανακύκλωσης·
- η) αναβάθμιση δεξιοτήτων και απόκτηση νέων δεξιοτήτων από τους εργαζομένους·
- θ) συνδρομή για την αναζήτηση εργασίας σε όσους αναζητούν εργασία·

¹⁴ COM (2020) 460 final, 28.05.2020

ι) ενεργητική συμπερίληψη των αναζητούντων εργασία·

ια) τεχνική βοήθεια».

Σημειώνεται επίσης ότι το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης μπορεί να υποστηρίξει παραγωγικές επενδύσεις και μεγάλων επιχειρήσεων (εκτός των Μικρομεσαίων), υπό την προϋπόθεση ότι οι επενδύσεις αυτές θα έχουν εγκριθεί ως μέρος του Εδαφικού Σχεδίου και ότι είναι απαραίτητες για την υλοποίησή του.

7.3 Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης

Σύμφωνα με την Πρόταση Κανονισμού για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, η στήριξη από το Ταμείο «θα βασίζεται στην κατάρτιση Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης τα οποία θα καλύπτουν ένα ή περισσότερα επηρεαζόμενα εδάφη Περιφερειών¹⁵ ή σε τμήματα αυτών και θα προγραμματιστεί στο πλαίσιο μίας ή περισσότερων προτεραιοτήτων, είτε σε προγράμματα που στηρίζονται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία¹⁶ ή το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης ή σε ένα ειδικό πρόγραμμα του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (περίπτωση του Ελληνικού Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2021-2027)».

Τα εν λόγω Εδαφικά Σχέδια θα πρέπει:

- να παρέχουν μια συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης έως το 2030, σύμφωνα με τα Εθνικά Σχέδια για την Ενέργεια και το Κλίμα, στη συνέχεια,
- να προσδιορίζουν τα εδάφη στα οποία θα πρέπει να επικεντρώνεται η στήριξη του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης έχοντας υπόψη ότι οι χρηματοδοτικοί πόροι θα πρέπει να διατίθενται σε εδάφη με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά¹⁷, ακολούθως,
- να προσδιορίζουν για καθένα από τα εδάφη αυτά τις κοινωνικές, τις οικονομικές και τις περιβαλλοντικές προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν, καθώς και
- να παρέχουν λεπτομερή στοιχεία για τις ανάγκες οικονομικής διαφοροποίησης, απόκτησης νέων δεξιοτήτων και περιβαλλοντικής αποκατάστασης, ανάλογα με την περίπτωση, και τέλος,
- να περιγράφουν τις ειδικές δράσεις που θα πρέπει να αναληφθούν για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας, ιδίως όσον αφορά στη μετατροπή ή στο κλείσιμο εγκαταστάσεων που σχετίζονται με την παραγωγή ορυκτών καυσίμων ή και με άλλες δραστηριότητες έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου οι οποίες θα πρέπει να λάβουν στήριξη.

Η Επιτροπή θα εγκρίνει τα Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης και το Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης στο οποίο θα ενσωματωθούν, μόνον όταν η ταυτοποίηση των εδαφών που επηρεάζονται αρνητικά σε

¹⁵ Εδάφη «που να αντιστοιχούν στις εδαφικές μονάδες επιπέδου 3 της κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων («περιφέρειες επιπέδου NUTS 3»).

¹⁶ ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+

¹⁷ «Εδάφη που επηρεάζονται περισσότερο με βάση τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που απορρέουν από τη μετάβαση, ιδίως ως προς τις αναμενόμενες απώλειες θέσεων εργασίας στην παραγωγή και χρήση ορυκτών καυσίμων και τις ανάγκες μετασχηματισμού των παραγωγικών διεργασιών βιομηχανικών εγκαταστάσεων με τη μεγαλύτερη ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου».

μεγαλύτερο βαθμό από τη διαδικασία μετάβασης (α) αιτιολογείται δεόντως σύμφωνα με τις ανωτέρω προϋποθέσεις και (β) συνάδει με το εκάστοτε Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα.

Με σκοπό την αρτιότερη κατάρτιση των Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης, η Τεχνική Γραμματεία ΣΔΑΜ, με την υποστήριξη της Ομάδας Συμβούλων, προσέγγισε το περιεχόμενο τους σύμφωνα με τις κανονιστικές αυτές προϋποθέσεις, έχοντας υπόψη και τις προαναφερθείσες συστάσεις για την Ελλάδα.

Την παρούσα περίοδο ολοκληρώνεται η επεξεργασία προσχεδίων Εδαφικών Σχεδίων τα οποία θα τεθούν προς συζήτηση στη Συντονιστική Επιτροπή προκειμένου, ακολούθως, να υποβληθούν σε στοχευμένη διαβούλευση και επεξεργασία στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης (βλ. σημείο 7.5).

7.4 Χρηματοδότηση Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027

Μετά από σχετική απόφαση¹⁸ της Κυβερνητικής Επιτροπής Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, η Ελλάδα θα καταρτίσει ένα αυτόνομο Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης 2021-2027 στο οποίο θα ενσωματωθούν τα Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης Κοζάνης-Φλώρινας και Δήμου Μεγαλόπολης καθώς και το Εδαφικό Σχέδιο Νήσων Αιγαίου και Κρήτης.

Η αναμενόμενη συνδρομή από την Ε.Ε. στη χρηματοδότηση του Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης από τον πυλώνα 1 του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης), όπως αποτυπώνεται στο σχέδιο της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης για το ΕΣΠΑ 2021-2027, έχει ως εξής (ευρώ):

Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης	281.000.000
Μόχλευση ¹⁹ ΕΣΠΑ	462.108.456
<u>Προσωρινό Μέσο Ανάκαμψης²⁰</u>	<u>430.000.000</u> (κατ' ελάχιστον)
Σύνολο	1.173.108.456 (κατ' ελάχιστον)
<u>Εθνική Συμμετοχή²¹</u>	<u>503.000.000</u>
Σύνολο Προγράμματος	1.676.108.456
<u>Ταμείο Ανάκαμψης</u>	<u>300.000.000</u> (χωρίς εθνική συμμετοχή)
Γενικό Σύνολο	1.976.108.456 (κατ' ελάχιστον)

Το ποσό των 300 εκατ. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης θα διατεθεί για αποκαταστάσεις εδαφών.

Σύμφωνα με το υπό διαμόρφωση κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε., η έγκριση των Εδαφικών Σχεδίων και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης θα επιτρέψει την στήριξη των επιλέξιμων εδαφών και από τους πυλώνες 2 και 3 του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (Invest EU, δανειακές διευκολύνσεις Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων).

¹⁸ 18.03.2020

¹⁹ Μόχλευση (μεταφορά) πόρων ΕΚΤ+ και ΕΤΠΑ στο Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης με πολλαπλασιαστή 1,64.

²⁰ Περαιτέρω στήριξη παρέχεται στο Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης από το νέο Χρηματοδοτικό Προσωρινό Μέσο Ανάκαμψης, Next Generation EU (NGEU) και ειδικότερα από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility/ RRF) και την πρωτοβουλία REACT-EU. Σύμφωνα με τους αρχικούς υπολογισμούς του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, το ποσό για την Ελλάδα που θα προέλθει από τους επιπλέον πόρους NGEU για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα κυμαίνεται μεταξύ 430 και 480 εκ ευρώ.

²¹ Η εθνική συμμετοχή με μια σχέση 70-30% υπολογίζεται σε 503 εκατομμύρια ευρώ (οι τελικοί χρηματοδοτικοί πίνακες τελούν υπό διαμόρφωση στο πλαίσιο της κατάρτισης της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης για το ΕΣΠΑ 2021-2027).

Τέλος, για την κάλυψη τυχόν χρηματοδοτικού κενού, θα αξιοποιηθούν περαιτέρω δυνατότητες του Ταμείου Ανάκαμψης καθώς και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης 2021-2027.

Στο ανωτέρω πλαίσιο προετοιμάζεται Οδικός Χάρτης για την βέλτιστη αξιοποίηση του πυλώνα 2, ενώ βρίσκονται σε εξέλιξη συζητήσεις με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για την κατάρτιση Μνημονίου Κατανόησης και Συνεργασίας αναφορικά με την παροχή δανειακής διευκόλυνσης για την υλοποίηση επενδύσεων στους παρακάτω τομείς: ενέργεια και μεταφορές, τηλεθέρμανση, πράσινη κινητικότητα, έξυπνη διαχείριση απορριμμάτων, μέτρα και δράσεις καθαρής ενέργειας και βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας στον κτιριακό τομέα, στήριξη της μετάβασης στην κυκλική οικονομία αποκαταστάσεις εδαφών, κοινωνικές υποδομές.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το υπό διαμόρφωση κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε., οι πυλώνες 2 και 3 του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης μπορεί να έχουν ευρύτερο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής σε σχέση με το πεδίο εφαρμογής του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης και να στηρίζουν όχι μόνο τις επενδύσεις στα επιλέξιμα υπό μετάβαση εδάφη αλλά και εκτός των εδαφών αυτών, υπό την προϋπόθεση ότι οι επενδύσεις που θα εγκριθούν θα είναι καίριας σημασίας για τη μετάβαση των επιλέξιμων εδαφών στην κλιματική ουδετερότητα.

Περαιτέρω στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης 2021-2027, εκτός από τους τομείς, θα εξειδικεύονται οι μηχανισμοί διακυβέρνησης -με την πολύ-επίπεδη συμμετοχή των τοπικών, των περιφερειακών, των εθνικών αρχών και των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων- καθώς και οι μηχανισμοί εφαρμογής, μέσω των οποίων οι θα οικοδομηθεί μια διαφοροποιημένη και ισχυρή οικονομία για την μεταλιγνιτική εποχή.

Στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα εξειδικεύονται επίσης οι δημόσιες επενδύσεις / υποδομές που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και τα κίνητρα που θα θεσπίσει η χώρα μετά την έγκριση από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του ειδικού καθεστώτος ενίσχυσης.

Περαιτέρω, θα εξεταστεί και η ανάληψη από τις τοπικές κοινωνίες σημαντικού μέρους τους ευθυνών σχεδιασμού, προγραμματισμού, διαχείρισης και υλοποίησης Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων.

Σημειώνεται επίσης ότι ο όρος «στρατηγικός σχεδιασμός» είναι πολύ ευρύτερος από την κατάρτιση ενός ανοικτού καταλόγου έργων και επενδύσεων και, υπό αυτή την έννοια, οι εμβληματικές επενδύσεις που εξετάστηκαν στη δεδομένη χρονική στιγμή κατάρτισης του ΣΔΑΜ είναι ενδεικτικές. Είναι αυτονόητο ότι τα έργα και οι επενδύσεις που θα υλοποιηθούν κατά την περίοδο 2021-2027 στις λιγνιτικές περιοχές, θα οριστικοποιούνται κατά τη διαδικασία εξειδίκευσης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης και ένταξης των σχετικών «Πράξεων» σε αυτό.

7.5 Εταιρική Σχέση

Σύμφωνα με το -υπό υιοθέτηση- κανονιστικό πλαίσιο της περιόδου 2021-2027, η οργάνωση²² της λειτουργίας της Εταιρικής Σχέσης αποτελεί ευθύνη κάθε Κράτους-Μέλους.

Σημειώνεται ότι τόσο στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020, όσο και στην επόμενη 2021-2027, οι ελληνικές αρχές υποστηρίζουν την Αρχή της Εταιρικής Σχέσης (Partnership Principle) στο σχεδιασμό και στην παρακολούθηση του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι αν και η εν λόγω αρχή δεν ορίζεται στην πρόταση Κανονισμού για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, ορίζεται ρητώς στον Κανονισμό Κοινών Διατάξεων που διέπουν τη λειτουργία των χρηματοδοτικών ταμείων της Ε.Ε. Ως εκ τούτου, τα Προγράμματα της περιόδου 2021-2027 θα σχεδιαστούν εφαρμόζοντας τον κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον «Ευρωπαϊκό κώδικα²³ δεοντολογίας για την εταιρική σχέση στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων». Στο πλαίσιο αυτό, οι Εθνικές Αρχές θα συνεργαστούν ενεργά με τους φορείς όλων των επιπέδων διακυβέρνησης καθώς και με τους Κοινωνικούς Εταίρους συμπεριλαμβανομένων των ενώσεων εργαζομένων²⁴.

Περαιτέρω, κάθε Πρόγραμμα, σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονιστικού πλαισίου²⁵, θα ορίζει τα μέτρα που έχουν ληφθεί για τη συμμετοχή των εταίρων στην κατάρτιση του Επιχειρησιακού Προγράμματος καθώς και τον ρόλο τους στην υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγησή του.

Στο σημείο αυτό επισημαίνονται τα τρία επίπεδα αύξουσας συμμετοχής των ενδιαφερομένων βάσει του Governance of Transitions toolkit της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:

- (α) Ενημέρωση (information): Μονόδρομη ροή πληροφοριών προς τα ενδιαφερόμενα μέρη με στόχο τη διασφάλιση διαφάνειας, μέσω ενημερωτικού υλικού, ομιλιών, σεμιναρίων, κ.λπ.,
- (β) Συμβουλευτική (consultation): Αμφίδρομη πληροφόρηση κατά την οποία τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να εκφράσουν άποψη και να προτείνουν κατευθύνσεις, μέσω ερωτηματολογίων, συνεντεύξεων και άλλων εργαλείων, ώστε να εξασφαλισθεί η αποδοχή των τοπικών κοινοτήτων. Ωστόσο δεν είναι δεσμευτικό οι προτάσεις να ληφθούν υπόψη καθώς δύναται να παρουσιάζουν σύγκριση συμφερόντων ή να μην ανταποκρίνονται σε όρους σχετικών κανονισμών, και
- (γ) Συνεργασία (cooperation): Κάποιας μορφή κοινή λήψη αποφάσεων. Τα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν τη δυνατότητα κατά το στάδιο της Συνεργασίας να ελέγξουν τα τελικά σχέδια εισάγοντας περιοριστικές κατευθύνσεις δεσμευτικής φύσεως μέσω της εμπλοκής τους σε σχετικές δραστηριότητες π.χ. διαβουλεύσεις επί τελικών κειμένων, αδειοδοτήσεις, εγκρίσεις, δημόσια εκπροσώπηση σε διοικητικά όργανα, διαπραγματεύσεις με τοπικούς φορείς.

²² Άρθρο 6 «Εταιρική σχέση και πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση» της Πρότασης Κανονισμού Κοινών Διατάξεων

²³ ΕΕ L74/14/03/2014

²⁴ Η εταιρική σχέση περιλαμβάνει τουλάχιστον α) τις αστικές και άλλες δημόσιες αρχές, β) τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους και γ) τους σχετικούς φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, τους περιβαλλοντικούς εταίρους και τους φορείς που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, της ισότητας των φύλων και της καταπολέμησης των διακρίσεων.

²⁵ Άρθρο 17 «Περιεχόμενο των προγραμμάτων», παράγραφος 3 στοιχείο ζ), της Πρότασης Κανονισμού Κοινών Διατάξεων

Σε συνέχεια σχετικής απόφασης της 10^{ης} Συντονιστικής Επιτροπής, οι Περιφερειάρχες Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου κλήθηκαν να αναγνωρίσουν και να υποδείξουν εταίρους προκειμένου να εκκινήσει οργανωμένη και στοχευμένη διαδικασία διαβούλευσης για την κατάρτιση των Εδαφικών Σχεδίων και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης.

Επισημαίνεται τέλος, ότι προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας αποτελεί η έγκριση του Κανονιστικού πλαισίου της νέας περιόδου 2021-2027.

7.6 Χρονοδιάγραμμα

Μετά την υιοθέτηση του κανονιστικού πλαισίου της περιόδου 2021-2027, τα κράτη-μέλη θα υποβάλουν επίσημα στις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής την Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης 2021-2027 για το ΕΣΠΑ.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του πλαισίου αυτού, η Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης θα πρέπει να εγκριθεί με εκτελεστική πράξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το αργότερο τέσσερις μήνες από την ημερομηνία της επίσημης υποβολής της.

Περαιτέρω, εντός τριών μηνών από την ημερομηνία έγκρισης της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης, τα κράτη-μέλη δύνανται να υποβάλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα νέα Προγράμματα της περιόδου 2021-2027. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα εγκρίνει τα νέα Προγράμματα με όμοια πράξη της, το αργότερο έξι μήνες από την ημερομηνία της επίσημης υποβολής τους.

8 Επίλογος

Όπως αναφέρθηκε στο εισαγωγικό μέρος, ο στρατηγικός σχεδιασμός για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών, εδράζεται στην ανάγκη της χώρας να συμβαδίσει με τα νέα αναπτυξιακά και περιβαλλοντικά πρότυπα και, ταυτόχρονα, να καλύψει το έλλειμμα του παραγωγικού τους μοντέλου μέσα από την δημιουργία αξιών σε διαφορετικούς κλάδους και τομείς.

Συνεπώς, το ΣΔΑΜ δεν μπορεί να αποτελεί αποκλειστικό ζήτημα μιας μόνον τομεακής πολιτικής ή, αντίστοιχα, μιας μόνον οριζόντιας πολιτικής.

Στο πλαίσιο αυτό, η οργάνωση της μετάβασης αποτελεί μια σύνθετη, πολύ-επίπεδη και συμμετοχική διαδικασία, η οποία, όπως επίσης αναφέρθηκε στο εισαγωγικό μέρος, θα έπρεπε να είχε εκκινήσει στη χώρα μας ήδη από την στιγμή που η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε να λαμβάνει μέτρα για την αποθάρρυνση της ηλεκτροπαραγωγής από άνθρακα. Τα ανωτέρω επιβεβαίωσαν και οι μελέτες των Ευρωπαϊκών και των διεθνών βέλτιστων πρακτικών όπου έχει σημειωθεί ή βρίσκεται σε εξέλιξη διαδικασία απεξάρτησης από τον άνθρακα, ανεξάρτητα από το μέγεθος της κλίμακάς της.

Ωστόσο, τα χρονικά περιθώρια για την αξιοποίηση των πόρων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης είναι συγκεκριμένα (περίοδος 2021-2027) και, συνεπώς, η ενεργοποίηση αποδοτικότερων, σε όρους ποιότητας και ταχύτητας, μηχανισμών και διαδικασιών αποτελεί υψίστη προτεραιότητα.

Όπως ευχερώς προκύπτει από το επικαιροποιημένο Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, οι έως σήμερα διαδικασίες κατάρτισής του υλοποιήθηκαν με σοβαρότητα, αρτιότητα, διαφάνεια και κατά τρόπο δομημένο και οργανωμένο, προηγούμενες χρονικά των χρονοδιαγραμμάτων που απορρέουν από τις απαιτήσεις του κανονιστικού πλαισίου της Ε.Ε..

Επιπλέον, οι διαδικασίες αυτές αποτέλεσαν μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για την ορθή προετοιμασία και «ωρίμανση» πολλών από τις ενέργειες που είναι αναγκαίες για την αποδοτικότερη αξιοποίηση των πόρων της περιόδου 2021-2027.

Τέλος, μέσα από τις προηγηθείσες, θεσμικές και μη, διαβουλεύσεις, οι εμπλεκόμενοι φορείς είχαν την δυνατότητα όχι μόνον να ενημερωθούν αναφορικά με το κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. και, ως εκ τούτου, να προετοιμαστούν κατάλληλα για τα επόμενα βήματα, αλλά και να επιδείξουν την ετοιμότητά τους να συνδράμουν επικοδομητικά στην εθνική αυτή προσπάθεια.